

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ
DENETİM ODAĞI İLE YILMAZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYÇİN EMEKSEVER

BURSA

2020

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ
DENETİM ODAĞI İLE YILMAZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayçin EMEKSEVER

DANIŞMAN

Prof. Dr. Asude BİLGİN

BURSA

2020

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ayçin EMEKSEVER

02/01/2020

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 02.01.2020

Tez Başlığı / Konusu: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı İle Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 99 sayfalık kısmına ilişkin, 02.01.2020 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

02.01.2020

Adı Soyadı: Ayçin EMEKSEVER

Öğrenci No: 801534011

Anabilim Dalı: TEMEL EĞİTİM

Programı: SINIF EĞİTİMİ

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Prof. Dr. Asude BİLGİN)

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı İle Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ayçin EMEKSEVER

Danışman

Prof. Dr. Asude BİLGİN

Temel Eğitim ABD Başkanı

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda 801534011 numara ile kayıtlı Ayçin EMEKSEVER'in hazırladığı "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı İle Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 24/12/2019 günü 10.30-12.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (**başarılı/başarısız**) olduğuna (**oybirliği/oy çokluğu**) ile karar verilmiştir.

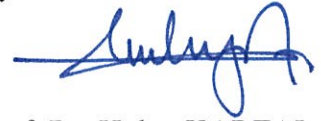
Üye (Tez Danışmanı)

Prof. Dr. Asude BİLGİN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Hülya KARTAL

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Özlem APAK TEZCAN

Kocaeli Üniversitesi

Önsöz

Öğretmenlik mesleğine atıldığım ilk günden bugüne kadar öğrenmeye ve sorgulamaya dair heyecanım hiç bitmemiştir. Öğretmenlik yıllarımdaki bu heyecan duygusu, kendimi daha ileriye taşıyabilmek ve öğrencilerime daha faydalı olabilmek arzusu, yüksek lisans yapmamdaki en büyük etkenlerden olmuştur. Bu amaçlar doğrultusunda başladığım yüksek lisans eğitimim sonucunda hazırlamış olduğum bu tez çalışmasının alana katkı sağlamasını temenni ederim.

Bu araştırmanın gerçekleşmesi sürecinde bana rehberlik eden, karşılaştığım zorlukları yenmemde bana yardımcı olan, sürecin her aşamasında katkısı, yardımı ve desteğiyle bana güç veren değerli hocam Sayın Prof. Dr. Asude BİLGİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde yardımı ve katkısı olan, yüksek lisans eğitimim boyunca beni yüreklendiren Sayın Prof. Dr. Hülya KARTAL, Dr. Öğr. Üyesi Gönül Onur Sezer ve birçok değerli bilim insanına teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Bugünlere gelmemde emeği geçen sevgili aileme, tüm öğretmenlerime, lisans ve yüksek lisans dönemimde bilgilerinden, tecrübelerinden faydalandığım bütün hocalarıma, çalışmakta olduğum kurumumdaki öğretmen arkadaşlarıma ve yöneticilerime bu süreçte göstermiş oldukları anlayıştan dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Sadece tez sürecinde değil, hayatımın her aşamasında manevi desteklerini hep hissettiklerim, her zorlukta yanımda olduklarını bildiklerim arkadaşlıktan fazlası olan başta Duygu KOZAN ve Ecem ULUÇAY olmak üzere tüm arkadaşlarıma da teşekkür ediyorum. Bu tezin oluşması aşamasında katkısı olan o kadar çok insan var ki, o yüzden ismine yer veremediğim ya da unuttuğum herkesten aynı zamanda özür dilerim.

Ayçin EMEKSEVER

Bursa, 2020

Özet

Yazar : Ayçin EMEKSEVER

Üniversite : Uludağ Üniversitesi

Ana Bilim Dalı : Temel Eğitim Anabilim Dalı

Bilim Dalı : Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı :

Mezuniyet Tarihi :

Tez :Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı İle Yılmazlık Düzeyleri
Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Danışmanı : Prof. Dr. Asude BİLGİN

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ DENETİM ODAĞI İLE YILMAZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Araştırma ilişkisel tarama ve nedensel-karşılaştırma modelindedir.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1 ve 4. sınıfına devam etmekte olan 170 sınıf öğretmeni adayı oluşturmaktadır.

Araştırmada sınıf öğretmeni adayları ile ilgili demografik bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, denetim odağı düzeylerini saptamak için Rotter'ın (1966) İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nden geliştirilen ve Dağ (2002) tarafından güvenilirlik-geçerlik çalışmaları yapılarak Türkçe'ye uyarlanan Denetim Odağı Ölçeği (KOÖ),

yılmazlık düzeylerini belirlemek için ise Gürkan (2006) tarafından geliştirilen Yılmazlık Ölçeği aracıyla veriler toplanmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde farklı istatistiksel analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu analizler “SPSS for Windows 22.00 istatistik paket programı” ile yapılmıştır.

Kişisel bilgilerde yüzde ve frekans hesaplamaları, likert tipi maddelerde ise aritmetik ortalama ve standart sapma hesaplamaları yapılmıştır. Değişkenlerin normal dağılıma uygun durumları araştırılırken çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Gruplar arasındaki farklılıklar incelenirken değişkenlerin normal dağılım göstermesi nedeniyle bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Denetim odağı puan ortalamaları ile yılmazlık ölçeğinden alınan puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon testi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanarak sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamaları ile yılmazlık puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Denetim odağı, sınıf öğretmeni, yılmazlık.

Abstract

Author : Ayçin EMEKSEVER
University : Uludağ University
Field : Department of Elementary
Branch : Primary Education
Degree Awarded :
Page Number :
Degree Date :
Thesis : The Investigation Of The Relationship Between Locus Of Control And
Resilience Level Of Classroom Teacher Candidates
Supervisor : Prof. Dr. Asude BİLGİN

THE INVESTIGATION of THE RELATIONSHIP BETWEEN LOCUS of CONTROL AND RESILIENCE LEVEL OF CLASSROOM TEACHER CANDIDATES

The aim of this study was to reveal the relationship between locus of control and resilience levels of prospective classroom teachers.

The research was in relational screening and causal-research model. The study group of the study consists of 170 prospective teachers who are attending 1st and 4th grade in the classroom teaching department of Uludağ University Education Faculty in 2018-2019 academic year. The sample of the study was formed by simple random sampling method.

In order to obtain demographic information about prospective classroom teachers researchers personal information form developed in order to determine the locus of control levels by (Dağ,2002) Rotter's Internal-External Locus of Control Scale from it's evil entrusted

and Turkish by adapting reliability and validity bush evil maleri Locus of Control Scale and Resilience Scale developed by Gürkan (2006) were used to determine resilience levels .

Different statistical analysis techniques were used in the analysis of the data. This analysis was used with SPSS for Windows 22.00 statistical package program.

Percentage and frequency calculations were made for personal information and arithmetic mean and standard deviation calculations were made for likert type items. Shapiro Wilk's was used because of the number of units . Independent groups t- test was used to examine the differences between the groups because of the normal distribution variables . Pearson correlation test was used to investigate the relationship between locus of control and resilience .

When the findings of the research are examined in general, it was seen that there was a weak negative relationship between locus of control and resilience levels of the teacher candidates .

Keywords: Locus of control, classroom teacher, resilience.

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3.Araştırmanın Önemi	2
1.4.Araştırmanın Sayıltıları (Varsayımlar).....	3
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.6.Tanımlar.....	3
2. BÖLÜM	5
LİTERATÜR (ALAN YAZIN)	5
2.1. Denetim Odağı.....	5
2.1.1. İç denetim odağı.....	7
2.1.2. Dış denetim odağı	8
2.1.3. Denetim odağı ile ilgili yapılan araştırmalar.....	10

2.2. Yılmazlık	16
2.2.1. Yılmazlığı etkileyen faktörler	18
2.2.2. Yılmaz bireylerin özellikleri	21
2.2.3. Yılmazlık ile ilgili yapılan araştırmalar	22
2.3. Denetim Odağı ve Yılmazlığın Öğretmenlik Mesleği Açısından Önemi.....	29
3. BÖLÜM	32
YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırmanın Modeli.....	32
3.2. Çalışma Grubu.....	32
3.3. Veri Toplama Araçları.....	33
3.3.1. Kişisel bilgi formu	33
3.3.2. Denetim odağı ölçeği	33
3.3.3. Yılmazlık ölçeği.....	35
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	36
4. BÖLÜM	39
BULGULAR	39
4.1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları	39
4.2. 1. Sınıfa Devam Eden Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları	41
4.3. 4. Sınıfa Devam Eden Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları	43

4.4. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması	46
4.5. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yılmazlık Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması	47
4.6. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyi Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması	48
4.7. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yılmazlık Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyi Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması	49
5. BÖLÜM	52
TARTIŞMA VE ÖNERİLER	52
5.1. Tartışma	52
5.2. Öneriler	59
KAYNAKÇA	61
EKLER	73
ÖZ GEÇMİŞ	81

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
Tablo 1	Katılımcıların Demografik Özellikleri	32
Tablo 2	Denetim Odağı ve Yılmazlık Ölçeği Normallik Testi	36
Tablo 3	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları	39
Tablo 4	1. Sınıfa Devam Eden Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları.....	41
Tablo 5	4. Sınıfa Devam Eden Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları	43
Tablo 6	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması	46
Tablo 7	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yılmazlık Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması.....	47
Tablo 8	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyi Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması.....	48
Tablo 9	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yılmazlık Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyi Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması.....	49

Kısaltmalar Listesi

KOÖ : Kontrol Odağı Ölçeği

RİDKOÖ : Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği

AKT : Aktaran

KPSS : Kamu Personeli Seçme Sınavı

1. Bölüm

Giriş

1.1.Problem Durumu

Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yılmazlık ve denetim odağı ile ilgili yapılan araştırmalar, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının denetim odakları ile yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmayı etkili bir eğitim-öğretim için gerekli kılmaktadır. Günümüzde öğretmenlerden beklenenlerin artması, bunun sonucunda stresli şartlar altında çalışmak zorunda olan öğretmenlerin sorumluluklarının ve görevlerinin üstesinden gelmesinde yılmaz bir tavır sergilemeleri ve kararlarının sorumluluğunu üstelenebilecek bir denetim odağına sahip olmaları önemlidir. Bu noktadan hareketle öğretmen adaylarının denetim odağı düzeyleri ile yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek bu araştırmanın problemini oluşturmuştur.

Bu problem durumu doğrultusunda aşağıda verilen sorulara yanıt aranmıştır:

1) Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2) 1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3) 4. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4) Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine bağlı olarak "Denetim Odağı" puan ortalamalarında bir farklılaşma var mıdır?

5) Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine bağlı olarak "Yılmazlık" puan ortalamalarında bir farklılaşma var mıdır?

6) Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerine bağlı olarak "Denetim Odağı" puan ortalamalarında bir farklılaşma var mıdır?

7)Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerine bağlı olarak "Yılmazlık" puan ortalamalarında bir farklılaşma var mıdır?

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı düzeyleri ile yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık puan ortalamalarının cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Denetim odağı, insanın kendi kendini yönetebilen, toplumsal süreçlerdeki sorumluluğunun ve rolünün farkında olan kişilerden meydana gelen bir toplum oluşturmak açısından önem taşımaktadır. Bu da öğretmenlerin kendilerinden kaynaklanan problemlerin olup olmadığının farkına varıp, eğer bir problem varsa onu değiştirmek için uygun çözüm yolları bulma arayışı içine girmesi konusunda önemlidir. Kısaca eğitimde yaşanan olumsuzlukların zamanında giderilmesi açısından son derece önemlidir (Tümkaya, 2000).

Hayatımızın neredeyse tüm alanında var olan stresi ortadan kaldırmak pek mümkün değildir. Stresin yoğun olduğu mesleklerden biri de bilindiği üzere öğretmenliktir. Çünkü öğretmenlik hem zor hem de çok şey beklenen bir meslektir. Geleceğin büyüklerini yetiştiren öğretmenlerimizin bu zorlu durumların üstesinden gelirken yılmaz bir tavır sergilemesi meslek adına önemli bir gerekliliktir.

Hem denetim odağı hem yılmazlık öğretmenlerde bulunan yetersizliği, tükenmişliği, isteksizliği ortadan kaldırmaya çalışabileceği gibi, öğretmenlerin olası olumsuzluklardan öğrencileri korumalarını sağlarken aynı zamanda da daha kaliteli bir eğitimi de beraberinde getirecektir (Tümkaya, 2000).

Alan yazın incelendiğinde denetim odağı ve yılmazlıkla ilgili pek çok

araştırmaya rastlanırken, sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık ilişkisini inceleyen bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Konunun insan yetiştirme açısından önemi ve ülkemizde gelecek nesilleri yetiştirecek öğretmen adaylarımızla bu iki değişkeni birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamış olması bu araştırmayı başlatan neden olmuştur. Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin eğitim alanına katkı sağlayacağını öne sürmek mümkündür. Ayrıca araştırmanın bu konuda yapılacak diğer çalışmalara ışık tutması umulmaktadır.

1.4.Araştırmanın Sayıtları (Varsayımlar)

- 1- Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının Kişisel Bilgi Formu, Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ) ve Yılmazlık Ölçeği'ndeki sorulara objektif, içten ve doğru cevap verdikleri,
- 2-Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmek için yeterli ve problem tanımını karşılayacak düzeyde olduğu varsayılmaktadır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1-Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinin 1 ve 4. sınıfına devam etmekte olan sınıf öğretmeni adayları ile,
- 2- Değişkenler, sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeyi ve cinsiyeti ile,
- 3- Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı düzeyi ile ilgili bilgiler Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ) ile,
- 4- Sınıf öğretmeni adaylarının yılmazlık düzeyi ile ilgili bilgiler Yılmazlık Ölçeği ile, sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Araştırmada adı geçen temel kavramlar, araştırmada ele alındıkları temel anlamlarıyla tanımlanmıştır.

Yılmazlık: Eksiklerle, zorluklarla ve stresle mücadele etme gücüdür (Begun, 1993).

Denetim (Kontrol) Odağı: İnsanın kendisini kötü veya iyi olarak etkileyen durumları

kendi kabiliyetleri, kaderi, özellikleri veya güçlü olan başka bireyler gibi değişkenlere bağlama eğilimidir (Rotter, 1966).

İç Denetim Odağı: İnsanın karşılaştığı durumları kendi davranışlarının sonucu olarak görmesidir (Başal, Derman & Peymi, 2010).

Dış Denetim Odağı: İnsanın başına gelenlerin sorumluluğunu kendi dışındaki güçlere yükleme eğilimidir (Başal ve diğerleri, 2010).

2. Bölüm

Literatür (Alan Yazın)

2.1. Denetim Odağı

1947 yılında “Rotter tarafından geliştirilen Sosyal Öğrenme Kuramı, çağdaş Psikolojideki birbirinden farklı ve oldukça önemli iki kuramsal yaklaşımı –Davranışçı Kuramlar ile Bilişsel Kuramları- işlevsel olarak tanımlayıp yapılandırmaya ve deneysel sınamalarla bütünleştirmeye çalışan görece yeni bir kuramdır.” (Yeşilyaprak, 2017, s.233). Bu kuram, davranışçı kuramların çok katı olan kurallarına karşı ve bazı temel prensiplerinin bireylerin davranışlarını tam olarak ifade edemeyişinden hareketle gelişmiş bir kuramdır. Bu kuramı savunan bilim adamları, bireylerin nasıl öğrendikleri konusuna açıklık getirmeye çalışmışlardır (Bayrakçı, 2007).

Rotter’ a göre insan, hayatına dokunan yaşam deneyimlerini etkileyebilme yeteneği bulunan bilinçli bir varlıktır. Bununla birlikte dış uyarıcılar ve pekiştiriciler de insan davranışlarına etki etmektedir. Kişilik, bireyin çevresi ve kendisi arasındaki ilişkiyi temsil etmektedir. İnsan davranışını anlayabilmek için hem bireyi, hem de çevresini göz önüne almak gerekir (Korkmaz, 2003; akt.Bayrakçı, 2007). Kuramın temelinde, aynı öğrenme süreci ile uyumlu ya da sapkın davranış üretimi olduğu varsayılır. Buna göre, hem istenen davranış sonrası söz konusu olan ödüller hem de çevresel etkenler kişinin davranışını yönlendirmektedir. Bu yönlendirmenin içerik ve çeşitliliğini bilişsel bir takım değişkenler oluşturmaktadır (Rotter, 1982). “Bu kuram incelendiğinde, kuramın dört tür değişkeni olduğu görülmüştür. Bu değişkenler; davranış potansiyeli, beklentiler, pekiştirme değeri ve psikolojik durumdur. Denetim odağı bu değişkenlerden yalnızca beklentilere ilişkindir”(Dağ, 2002).

Bireyin sağlıklı bir yetişkin olmasında, çocukluk yıllarındaki yaşam deneyimlerinin önemli bir etkisi vardır. Çocukluktan itibaren birey sosyal gelişiminde çevresindeki kişileri ve olayları gözleyerek, hangi davranışların hangi sonuçlara yol açacağı ve hangi sonuçların kendi

davranışlarından kaynaklandığı konusunda oldukça tutarlı beklentiler geliştirmektedir. Günlük hayatta ortaya çıkan olaylarda yakın çevresindeki bireylerden aldığı olumlu veya olumsuz dönütler (ödül-ceza) bireyin denetim (kontrol) odağı eğilimini belirlemektedir (Yeşilyaprak 1988, Strickland 1989, Rotter 1990).

Sosyal öğrenme kuramı içinde alan yazında ilk defa Rotter (1966) tarafından tanımlanan denetim odağı (locus of control) kavramı; bireyin iyi ya da kötü olarak kendisini etkileyen olayları kendi kabiliyetleri, özellikleri, kaderi ya da güçlü olan başka insanlar gibi değişkenlere bağlama eğilimidir. Benzer bir tanım da Barker (2002) tarafından yapılmıştır. Ona göre denetim odağı; kişinin davranışlarını ve kaderini kimin ve neyin belirlediğine dair bir algıdır (akt. Şara, 2012). Yani, bireylerin yaşadıklarının sebeplerine dair sorumluluğu neye ya da kime yükledikleriyle ilgili bir kavramdır (Durna & Şentürk, 2012). Başka bir tanıma göre denetim odağı, kişinin kendi davranışlarının sonucu olarak bireysel sorumluluğu kabul etme derecesidir (Gardner & Warren, 1978). Kısacası denetim odağı, ne veya nelerin bireyin yaşadığı olayları kontrol ettiğine ya da etkilediğine ilişkin inancı ya da davranışlar bütünüdür. (Strauser, Ketz & Keim, 2002; Smith & Mihans 2009).

Weiner, Rotter dışında denetim odağı kavramı üzerinde çalışan kişidir. Ona göre öğrencilerin akademik başarıları güdülenme düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır. Güdülenme düzeylerinin yüksek olması; başarı ya da başarısızlığın içsel ve denetlenebilir değişkenlere bağlanmasıyla alakalıdır. Akademik yönden başarılı öğrenciler başarılarını gösterdikleri çaba ile ifade etmektedirler. Başarısız olsalar bile, çabalarını arttırdıkları takdirde başarılı olacaklarına inanırlar. (Yeşilyaprak, 2017).

İnsanların çoğu hayatı merdiven basamakları gibi görmekte, bir basamağı çıkarken üstteki basamağı düşünmektedir (Livaneli, 2012). Bu basamakları birer birer çıkarırken ya kendilerinin sebep olduğuna ya da şans veya kader sayesinde gerçekleştiğine inanırlar (Basım & Şeşen, 2006). Bireylerin kendi davranışlarının sonucu olarak kişisel sorumluluğu kabul

etme düzeyi olan denetim odağı, içten ve dıştan denetim olmak üzere iki gruba ayrılır. İç denetim odağı inancı ile dış denetim odağı inancı arasındaki en önemli fark, iç denetim odağı inancı olan kişilerin kendi davranışlarının olaylara sebep olduğuna inanması iken, dış denetim odağı inancı olan kişilerin ise olayları şans ya da kader gibi dış faktörlerin belirlediğine inanmalarıdır (Dağ, 2002).

Sonuç olarak, genel bir ifadeyle sosyal psikoloji için oldukça önemli olan denetim odağı kavramı dıştan ve içten denetim olarak iki farklı biçimde düşünüldüyse de insanların tamamına yakını bu iki tür arasında gel gitler yaşamaktadırlar. Çünkü insanların değişken yapısı nedeniyle kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Yalnızca insanların yatkınlığı ölçümlenip bu doğrultuda karar vermek mümkündür (Ünvar, 2012).

2.1.1. İç denetim odağı. Rotter (1966), bireylerin başlarına gelen şeyler için sorumluluğu yükledikleri yerle ilgili olarak; insanların davranışsal sonuçlar için kendi kişilik özellikleri ve davranışlarını sorumlu tutuyorlar ise bir içsel denetim odağına sahip olduklarını ifade etmiştir. Rotter'a göre; kişi olayı kendi davranışı ya da nispeten kalıcı kendi özelliklerine bağlı olarak ortaya çıktığını algılıyorsa bu inanç, içsel denetim odağı inancıdır (Başal ve diğerleri, 2010).

İnsanların bir kısmı her şeyin bireyin kontrolünde olduğuna yani başlarına gelecekleri kendilerinin kontrol edebileceğine inanmaktadır. Örneğin; çok çalışırsa bir şekilde karşılığını alacağına, tembellik yaparsa işten atılacağına inanmaları gibi. (Özkalp & Kirel, 2010).

Toparlayacak olursak insanın karşılaştığı durumları kendi davranışlarının sonucu olarak görmesi “iç denetim odağı” olarak ifade edilirken, bu özelliğe sahip insanlar da “içten denetimliler” olarak ifade edilmektedir (Başal ve diğerleri, 2010).

İçten denetimli bireyler, davranışlarının sonunda ortaya çıkan pekiştirmenin ve yaptıkları işin beceriye dayalı yönlerini vurgulayarak kendi davranışlarına bağlı olduğunu düşünürler. Bu bağlamda, kendi hayatlarından sorumlu oldukları değerlendirmesini yaparak,

buna uygun davranış ortaya koyarlar (Yeşilyaprak, 2017; Dönmez, 1986) ve bu kişiler, hedeflerine ulaşma olasılığı ile gösterdikleri çaba ve tecrübelerinden ders çıkarma yeteneği arasında doğru ilişki olduğuna inanmakta ve kendileri için zor hedefler koymaktadırlar (Bernardi, 2001). Yapılan araştırmalar incelendiğinde içten denetimli bireylerin kişilik özellikleri Yeşilyaprak (2017) tarafından aşağıdaki gibi belirtilmektedir:

- Entelektüellerdir
- Akademik işlerde vakit harcamayı severler
- Okulda başarılıdırlar
- Yarışma ortamları üstün başarı gösterdikleri yerlerdir
- Toplumsal durumlarda etkinlikleri yüksektir
- Negatif durumlara dayanıklıdırlar
- Bireysel özgürlüklerinin daraltılmasından hoşnut olmazlar
- Kendilerini daha güvenilir, etkili ve bağımsız olarak görürler
- Oldukça yüksek olumlu öz ve özsaygı kavramına sahiptirler
- Bireysel sorumluluk alabilen, girişimci, atılgan, duygusal açıdan sağlıklı ve dengeli bireylerdir
- Savunma mekanizmalarını kullanmayı tercih etmezler
- Sosyaldirler ve hür davranışlara sahiptirler
- Etraflarında olan olaylarla iyi bir şekilde mücadele ederler
- Tarafsızdırlar
- İletişim kurmada başarılı ve etkilidirler
- Vakitlerini verimli kullanırlar
- Tutarlı davranışlar sergilerler
- Bir engel karşısında tepkileri yapıcıdır.

2.1.2. Dış denetim odağı. Bir pekiştirme özne tarafından onun bazı davranışlarını

izleyen fakat başlangıçta onun davranışına bağlı olmadan var olarak algılandığında bu durum tipik olarak şans, kader ve kısmetin sonuçları olarak algılanmaktadır. Ya da onu çevreleyen büyük, karmaşık güçler nedeniyle tahmin edilemez olarak algılanır. Bir olay ya da durum birey tarafından bu yolla yorumlandığında bu inanç dış kontrol olarak tanımlanır (Küçükkaragöz, 1998). Yani başına gelenlerin sorumluluğunu kendi dışındaki güçlere yükleme eğilimidir. Bu eğilimde olanlar ise “dıştan denetimliler” olarak adlandırılmaktadırlar (Başal ve diğerleri, 2010). Dıştan denetim ucuna yakın olan kişiler yaşantısını etkilemekte aciz olduğuna ve yaşamını kaderin belirlediğine, elinden gelen bir şey olmadığına inanmaktadırlar (Cüceloğlu, 1993). İçinde yaşadıkları sosyal çevrenin kurallarına uyan dıştan denetimli bireyler, davranışlarını “Başkaları ne der?” düşüncesine göre belirleyebilmekte ve başkalarının baskılarına yenik düşebilmektedirler. Çoğu kez kendi mutluluklarını bir başkasıyla ilişkilendirebilmekte (anne, baba, eş vb.) ve onları mutlu etmekte arayabilmektedirler (Alisinanoğlu, 2003).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde dıştan denetimli bireylerin kişilik özellikleri Keleş (2000) tarafından aşağıdaki gibi belirtilmektedir:

- Kendilerini, hayatlarını dış güçlerin şekillendirdiğine inandırmakta ve bu güçlerin kurbanı olarak görmektedirler.
- Şanssızlığı veya işin zorluğunu bir işte başarısız olmalarına sebep olduğunu öne sürerler.
- Heyecanlı, pasif, kaygılı, kuşkucu, saldırgan ve depresif bir yapıya sahiptirler.
- Strese karşı koymada zayıftırlar.
- Yaptıkları hatalarda hemen kendilerini savunmaya başlarlar.
- Genellikle beklenti, yeterlilik ve kendilerini kabul etme düzeyleri düşüktür.
- Kendilerini yeterince tanımadıkları gibi kendilerine ve çevrelerine az güvenirler (Keleş, 2000).

İç ve dış kontrol odağı inancını kişilik özelliği olarak ele alıp inceleyen birçok araştırmada, içten ve dıştan denetimli insanlarla ilgili olarak; bireylerin içten denetimli olmalarının olumlu bir kişilik özelliği olarak algılanırken, dıştan denetimli olmaları ise tam tersine insanlara bir engel olarak nitelendirilmektedir (Küçükkaragöz, Akay & Canbulat, 2013; Yeşilyaprak, 2017). Fakat bu noktada bireylerin tamamen dıştan denetimli ya da tamamen içten denetimli olmadığını vurgulamak gerekir (Solmuş, 2004). Ewen'a (2003) göre, İnsanlar bu iki kutup arasında gelgitler yaşarlar. Kısaca denetim odağı sabit değil, değişkendir. Örneğin insan akademik çalışmalarında kendini daha fazla kontrol sahibi olarak görürken, sosyal yaşamında daha az kontrol sahibi olarak görülebilir (akt. Karabulut, 2015).

2.1.3. Denetim odağı ile ilgili yapılan araştırmalar. Denetim odağı ile ilgili yapılan ilk araştırmalar daha çok kliniksel ortamlarda olduğu için öğrenme ve öğretimi etkileyen koşullar konusunda fazla fayda sağlayıcı bulunmamıştır (Phares, 1976). Fakat yıllar geçtikçe denetim odağı kavramının bir kişilik boyutu olarak kabul edilmesiyle birlikte öğrenmeye ilişkin araştırmaların sayısı da artmıştır. Bu bölümde denetim odağı ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmektedir.

2.1.3.1. Yurt dışında yapılan araştırmalar. Kyriacou ve Sutcliffe (1979), rastgele seçilmiş 130 öğretmenle gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğretmenlerin mesleki stres ile denetim odağı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonunda mesleki stresin, öğretmenlerin dış denetim inancı ile yüksek düzeyde pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur.

Leung, Siu ve Spector (2000), üniversite öğretmenleri ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında kontrol odağının fakülte stresi, iş tatmini ve psikolojik sıkıntı üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma Hong Kong'ta bulunan dört yükseköğretim enstitüsünden 106 üniversite öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak; algılanan örgütsel uygulamaların ve finansal yetersizliğin iş tatmini için en iyi öngörücüler olduğunu, ancak algılanan örgütsel uygulamaların ve ev / iş ara yüzünün psikolojik sıkıntının

en iyi yordayıcısı olduğunu, hatta dış kontrol odağının düşük iş tatmini ve psikolojik sıkıntı ile ilişkili olduğu söylenebilir. Bir dizi hiyerarşik ılımlı regresyon, stresli gerginlik ilişkilerinin bazılarında kontrol odağının ılımlı etkisini göstermiştir.

Alnaggar (2011), Mısır'daki özel eğitim öğretmenleri arasında gerçekleştirdiği çalışmada duygusal zekanın ve kontrol odağının tükenmişlik düzeyi üzerindeki etkileşimli ve göreceli etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma, Kafr EL Şeyh Valiliği'nde bulunan üç özel eğitim okulundan 280 (160 erkek ve 120 kadın) özel eğitim öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırmanın bulguları doğrultusunda ulaşılan sonuçlar; duygusal zekanın ve kontrol odağının toplu veya ayrı ayrı olarak Mısır'daki özel eğitim öğretmenleri arasında tükenmişliğin güçlü yordayıcıları olduğunu ortaya koymuştur.

Bitsadze ve Japaridze (2016), devlet okullarında görev alan 407 Gürcü öğretmenle gerçekleştirdikleri çalışmalarında denetim odağının Gürcü öğretmenlerdeki tükenmişlik düzeyini nasıl etkilediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada Rotter'ın iç ve dış denetim odağı ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanteri aracılığıyla veriler toplanmıştır. Bu iki envanter öğretmenlere uygulandıktan sonra yanlış doldurulan anketler çalışmaya dahil edilmemiş olup 373 anketten elde edilen verilere dayanarak analiz yapılmıştır. Araştırma bulguları, iç kontrol odağına sahip Gürcü öğretmenlerin tükenmiş olma ihtimalinin daha düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Smidt, Kammermeyer, Roux, Theisen ve Weber (2018), Almanya'da 560 okul öncesi öğretmeniyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında; denetim odağı ve mesleki öz-yeterliliğin öğretmenlerin kariyer başarılarını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında; iç kontrol odağı daha yüksek olan öğretmenlerin nesnel kariyer başarısının geliştiği; nevrozizm ve vicdanlılığı yüksek olan öğretmenlerin daha düşük öznel kariyer başarısına sahip oldukları ve mesleki öz yeterliliği yüksek olan öğretmenlerin daha yüksek öznel kariyer başarısına sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.1.3.2. Ülkemizde yapılan araştırmalar. Dönmez (1984)'in, belirli toplumsal durumların algılanmasında denetim odağının etkisini ele aldığı araştırmasında; dıştan denetimli kişilerin, içten denetimli bireylere göre, kişilerarası ilişkilerde daha başarısız, toplumsal etkinliklere katılmada daha isteksiz ve başka bireylere yardım etme eğiliminde olmadıklarını bildirmektedir.

Yeşilyaprak (1990) Cinsiyet ve denetim odağı konusunda yapmış olduğu araştırmada cinsiyet değişkeni ve denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki bulamamış, bazı araştırmalarda kadınların, bazı araştırmalarda erkeklerin dıştan denetimin yüksek bulunduğunu belirtmiştir.

Ören (1991), Kazım Karabekir Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2 ve 3. sınıfında öğrenim gören öğrencilerin denetim odağı ve kendini kabul değerleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, dıştan denetimli kişilerin kendilerini kabul düzeylerinin, içten denetimli kişilere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Küçükkaragöz (1998), ilkokul öğretmenlerinin kontrol odağı düzeylerini ve öğretmenlerin öğrencilerinin kontrol odağı oluşumunu nasıl etkilediğini araştırdığı çalışmasında; erkek öğretmenlerin kadınlara, evli öğretmenlerin bekarlara, yalnız yaşayanların diğer öğretmenlere göre daha çok içten denetimli oldukları sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerle ilgili olarak da yaşı büyük olanların diğer öğrencilere, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere, ailede tek ocuk olanların tek ocuk olmayanlara ve eğitim durumu yüksek ebeveynlerin çocuklarının diğer çocuklara göre daha çok içten denetimli olduğu sonucunu elde etmiştir.

Uslu (1999), resmi kurumlarda çalışan rehber öğretmenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında; öğretmenlerin denetim odağı, cinsiyet, yaş, medeni durum mesleki yeterlilik, görev yaptđı yerleşim birimi, kurum yöneticileriyle ilişkileri, çalıştığı kurumun fiziki şartlarının durumu, hizmet içi eğitime ihtiyaç durumu gibi bağımsız değerlerinin iş doyumlarına etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonunda, rehber öğretmenlerin iş

doyumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı, evli rehber öğretmenlerin iş doyum puan ortalamaları, bekar rehber öğretmenlerin iş doyum puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksek olduğu, içten denetimli rehber öğretmenlerin iş doyumları dıştan denetimli rehber öğretmenlerinkinden daha yüksek olduğunu, okul yöneticileriyle işbirliği yapabilen rehber öğretmenlerin işbirliği yapamayan rehber öğretmenlere göre iş doyumlarının daha yüksek olduğu vb. sonuçlara ulaşmıştır.

Tümkiye (2000), gerçekleştirdiği çalışmada ilköğretim okullarının 1. kademesinde görev yapan 112 öğretmen ile araştırmayı yürütmüştür. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin içten ya da dıştan denetimli olmaları açısından "Öğretmen Tükenmişliği Ölçeği"nin dört alt boyutu arasında önemli derecede farklılıklar olduğu görülmüştür. Cinsiyet ve denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki bularak, erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre denetim odağı puan ortalamalarının daha düşük olduğu sonucunu elde etmiştir.

Deryakulu (2002), öğrencilerin epistemolojik inançları ve denetim odakları ile sınıf düzeyleri ve program türünün basılı bir öğretim materyalindeki bilgileri kavramaları denetleme sürecinde kullandıkları ölçütlerin tür ve düzeyi ile bir ilişkisinin olup olmadığını inceleyen araştırmasını Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (BÖTE) Programı ile İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (SBÖ) Programı'nın 1. ve 4. sınıflarında okuyan 68'i kadın, 68'i erkek 136 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonuçları, kişilerin denetim odak düzeyinin, kavramayı denetleme düzeyi üzerinde, epistemolojik inançlar ve sınıf düzeyinin ise kavramayı denetleme türü üzerinde anlamlı bir etki meydana getirdiğini göstermektedir.

Onur (2003), KTÜ Giresun Eğitim Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin yabancı dil

başarılarını yabancı dil öğrenmeye ilişkin özsaygı, tutum ve denetim odağı açısından incelediği çalışmasında; içten denetimli bireylerin dıştan denetimli bireylere göre özsaygı düzeylerinin göre daha yüksek olduğu sonucunu elde ettiği görülmüştür.

Canbay (2007), ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ve denetim odağı ilişkisiyle farklı sosyo-demografik özellikleri incelediği ve karşılaştırdığı yüksek lisans tez çalışmasında; ilkokul öğretmenlerinin iş doyumları ile denetim odağı özellikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu, içten denetim özelliği gösteren öğretmenlerin iş doyumlarının dıştan denetim özelliği gösteren öğretmenlerden daha fazla olduğu gözlenmiştir. Ayrıca sosyo-demografik faktörler, denetim odağı özellikleri ve iş doyumunu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Başol ve Türkoğlu (2009) sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasında ilişki olup olmadığını ve düşünme stilleri ve kontrol odağına göre adayların akademik başarılarında farklılaşma olup olmadığını inceledikleri çalışmada; bireylerin düşünme stillerinin kontrol odağı durumlarıyla yakından ilişkili olduğu ve çeşitli faktörlerin bireylerin kontrol merkezi ve dolayısıyla düşünme stilleri üzerinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Saracaloğlu ve Yılmaz (2011), 55 birinci ve 151 dördüncü sınıf öğretmeni adayları ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında sınıf öğretmeni adaylarının denetim odakları ve eleştirel düşünme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmen adaylarının dıştan denetimli oldukları, dördüncü sınıf erkek öğretmen adaylarının puanlarının kadın öğretmen adaylarının puanlarından düşük olduğu, dıştan denetimli öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutum puanlarının daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Durna ve Şentürk (2012), yapmış oldukları araştırmada lisans öğrencilerinin

denetim odaklarını belirlemeyi ve sahip olunan denetim odaklarının farklı demografik değişkenler üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmaya Niğde Üniversitesi'nde eğitim, iktisat, mühendislik ve fen-edebiyat fakültelerinde öğrenim gören ve tesadüfi olarak seçilen 400 öğrenci katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında; üniversite öğrencilerinin denetim odaklarının, cinsiyet, sınıf düzeyi, aile reisinin eğitim durumu, ailesinin yaşadığı şehir, yaşadığı (büyüdüğü) yerleşim birimi, okuduğu kitap sayısı ve hayatından memnun olma derecesi gibi değişkenler arasında anlamlı farklılıklar bulunmazken; aile reisinin mesleği ve eğitim görülen fakülteye göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Buna göre; eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri öğrencilerinin mühendislik ve iktisat fakültelerine giden öğrencilere göre daha dıştan denetimli oldukları, baba mesleği memur olanların da dıştan denetimli olduğu tespit edilmiştir.

Sürgen (2014), Sınıf öğretmenlerinin denetim odağı eğilimleri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki adlı yüksek lisans tez çalışmasında; sınıf öğretmenlerinde tükenmişlik sendromunu oluşturan “Duygusal Tükenme”, “Duyarsızlaşma”, “Kişisel Başarıda Düşme Hissi” alt boyutları ile “Denetim Odağı” arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonunda elde ettiği bulgular ışığında; sınıf öğretmenlerinin denetim odağı ile; yaşı, cinsiyeti, öğrenim durumu ve kıdemi arasında anlamlı bir ilişki olduğu, buna karşılık medeni durumu arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı; 53 yaş ve üstündeki sınıf öğretmenlerinin diğerlerine göre, erkek sınıf öğretmenlerinin kadın sınıf öğretmenlerine göre, ön lisansların diğerlerine göre, 16 yıl ve üstü kıdeme sahip olan sınıf öğretmenlerinin diğerlerine göre daha içten denetimli oldukları görülmüştür.

Şahin ve Küçüksüleymanoğlu (2015) farklı bölümlerde eğitim gören öğretmen adaylarının biliş ötesi farkındalıklarının, öz yönetimli öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin ve denetim odakları arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve bazı değişkenlere göre karşılaştırılması amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada; öğretmen adaylarının biliş ötesi

farkındalık puanlarının Fen Bilgisi ve Matematik bölümleri lehine anlamlı biçimde farklılaştığı, öğretmen adaylarının öz yönetimli öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyi puanları arasında akademik başarı düzeylerine ve aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiş ve adayların öz yönetimli öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri, biliş ötesi farkındalıkları ile akademik başarı düzeyleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Tosun, Geçer ve Kaşıkçı (2016), öğretmen adaylarının internet etiği algıları ile kontrol odağı algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada; öğretmen adaylarının toplam internet etik algılarının iyi düzeyde olduğu ve iç kontrollü olarak hareket ettikleri, öğretmen adaylarının internet etik algıları ve kontrol odağı algıları arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

2.2. Yılmazlık

İnsancıl yaklaşımın bir yansıması olan pozitif psikoloji, insan yaşamının mutluluk, iyi olma, verimli olma gibi olumlu yanlarıyla ilgilenir. Başka bir ifadeyle bireylerin daha ideal düzeyde işlevde bulunabilmeleri için sahip oldukları gücü fark etmeleri ve kullanabilmeleri ile ilgilidir. Yılmazlık kavramı da pozitif psikolojinin ürünlerinden birisidir (Masten, 2001).

Richardson (2002), yılmazlığın akademik çalışmalardan ziyade felaketlerden kurtulan insanların karakter özelliklerinin incelenmesiyle ve çoğunlukla yüksek risk altındaki insanlar ve gençlerle yapılan çalışmalarla birlikte ortaya çıktığını belirtmiştir. (akt. Demirbaş, 2010, s.21). Tarter ve Vanyukov (1999), 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ilk olarak Amerika’da ortaya çıkan yılmazlığın temellerinin Horatio Alger’in kitaplarında ve öykülerinde görülmeye başladığını belirtmişlerdir. Öykülerde evsiz ve maddi olanakları kısıtlı kişilerin iyi kısmet, güçlü irade ve sıkı çalışmayla zorlukları aşabilme konusu işlenmiştir. 1950 yılından sonra ise istismarcı bir eşe sahip olan, alkolik bir aileden gelen veya hayatı tehdit eden bir hastalığı olan kişilerden zorlukları aşanları, sosyal veya duygusal

uyumsuzluk göstermeyenleri nitellemek için “ayakta kalanlar” (survivor) terimi kullanılmıştır. 1960’lı yıllardan itibaren ise bilimsel çalışmalarda “yılmazlık” aynı özellikleri ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır (akt. Terzi, 2006, 77).

2. Dünya Savaşı sırasında zorlaşan yaşam koşullarına çocukların nasıl dayandıkları bilim adamları tarafından merak edilmiştir. Çünkü savaş, yoksulluk, evsizlik, hastalık, açlık ve ölüm getiriyordu. Bilim adamları tarafından bu sert travmanın çocuklar üzerindeki etkileri incelenmek istenmiştir. Masten tarafından savaş koşullarında yaşamış bir grup çocuk 40 yıl boyunca izlenmiştir. Masten bunlardan bir kısmının yılmaz çocuklar olduğunu ve sıkıntılarla başa çıkabildiklerini gözlemlemiştir. Bunun bir kişilik özelliği olduğunu ve hatta genetik geçişli olabileceğini belirtmiştir (Masten, 2001).

Werner, Bierman ve French (1971), yılmazlık terimini akademik anlamda ilk kez kullanan bilim adamıdır. Yaptıkları çalışmada Hawai’de çok yoksul bir bölgedeki çocukları boylamsal olarak izlemişlerdir. Bu çocukların anne babalarının çoğunun alkolik olduğunu ve akıl sağlıklarının bozuk olduğunu belirtmişlerdir. Bu koşullarda büyüyen çocukların üçte ikisi eğitimlerini yarım bırakmışlar, 20 yaşına gelmeden madde bağımlısı olmuşlar hatta erken ve evlilik dışı da çocukları olmuştur. Üçte biri ise bu koşullardan başarılı olarak çıkmışlar, eğitimlerine devam etmişler ve meslek sahibi olmuşlardır. Araştırmacılar bu durumu “resilience” kavramı ile açıklamıştır.

Literatür incelendiğinde “resilience” kelimesi “yılmazlık” olarak ülkemizde ilk defa Öğülmüş (2001) tarafından kullanılmıştır. Aynı zamanda “resilience” kelimesi “psikolojik dayanıklılık” (Eminağaoğlu, 2006), “psikolojik sağlamlık” (Kararımak, 2007) ve “kendini toplama gücü” (Terzi, 2006) olarak da ifade edilmektedir. Bu çalışmada “resilience” kelimesinin karşılığı olarak “yılmazlık”, yılmazlık özelliğini gösteren kişiler için de “yılmaz” (resilient) kelimesi tercih edilmiştir.

Yılmazlık; Linqanti (1992) tarafından, bireylerin yaşamlarında önemli bir stres ve

sıkıntıya maruz kalmalarına rağmen akademik başarısızlık, madde bağımlılığı, suç işleme gibi olumsuz sonuçlardan uzak durabilme özelliği olarak; Begun (1993) tarafından zorluklarla, eksikliklerle ve streste baş etme gücü olarak; Walsh (2015) tarafından ise bir zorluk durumuyla karşılaşıldığında bu durumdan daha güçlü bir şekilde çıkmayı, kriz durumunda gelişim göstermeyi ve dayanıklı olmayı sağlayan aktif bir süreç olarak tanımlamıştır. Yapılan tanımlardan yola çıkarak yılmazlığı tanımlayacak olursak; insanların hayatları boyunca yaşadıkları riskli ve stresli koşullara karşı koyabilme becerileri ya da adapte olma süreci olarak tanımlanabilir.

Yılmazlık, kişinin, engellerle, problemlerle, yetersizliklerle, başarısızlıklarla, güçsüzlüklerle veya kendine zarar verici bireysel olumsuz özelliklerle başa çıkarken kişinin gösterdiği direnç ve üstesinden gelme sırasında gözlenebilir (Glantz ve Sloboda, 1999; Akt: Onat, 2010, s15). Yılmazlık zorluk, risk ve kendini kötü hissettiren durumlarla başa çıkmak için bir süreç ve sonuçtur (Johnson, 2008; Akt: Onat, 2010, s.15).

Werner, Zimmerman ve Whalen'e (2000) göre yılmazlık üç temel elementten oluşur:

1. Zor yaşam koşullarını değiştirmek veya adapte olmak
2. Negatif durumlarda bile olumlu düşünebilme yetisi,
3. Riskli durumlardan kaçmak yerine onunla baş etme.

2.2.1. Yılmazlığı etkileyen faktörler. Yılmazlıkla ilgili literatür incelendiğinde; genel olarak risk faktörleri, koruyucu faktörler ve olumlu sonuçlar olmak üzere üç grup etmeden söz edilmiştir.

2.2.1.1. Risk faktörleri. Risk faktörleri Kirby ve Fraser' a (1997) göre,olumsuz bir durumun meydana gelme olasılığını artıran veya zaten olan bir sorunun sürdürülmesine katkı sağlayan (akt. Gürkan, 2006), Masten ve Reed'e (2002) göre, bireylere negatif yönde etki eden kişisel ve çevresel etmenlerdir (akt. Şahin, 2014). Bunlar:

- “Prematüre doğum

- Yaşamda karşılaşılan olumsuz hadiseler
- Kronik hastalıklar / hastaneye yatırılma
- 13-19 yaşlarında anne olma (teenage motherhood)
- Okula uyum sağlayamama
- Okulda başarısızlık
- Okulu bırakma
- Anne-babanın hastalıkları / psikopatolojisi
- İlgisiz anne baba tutumları
- Kötü çocuk yetiştirme yöntemleri
- Boşanma, ayrı yasama ya da sadece annesi ya da sadece babası olan bir evde yaşama
- Düşük sosyo-ekonomik düzey
- Yoksulluk
- Çocuk ihmal ve istismarı
- Savaş ve doğal afetler
- Aile sıkıntıları ve toplumsal şiddet
- Evsizlik” (Gürkan, 2006, s.22) olarak belirlenmiştir.

2.2.1.2. Koruyucu faktörler. Beauvais & Oetting’ e (1999) göre Yılmazlık, çevrenin olumsuz etkilerinden kişiyi koruyan bir karakter özelliği değildir. Kişiyi başarıya götüren gerçek sebepler, onun çevresel risk faktörlerinin etkisini azaltmayı sağlayan tutum ve becerilerinin bulunması (akt. Gürkan, 2006) ve yeterlik ile ilişkili olan psikososyal kaynaklar (Caffo & Belaise, 2003) gibi koruyucu faktörlerdir. Koruyucu faktörler, risk altında olmanın negatif etkilerini azaltmaya yardımcı olan ve bireyin gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olan değişkenlerdir (Mangham, McGrath, Reid & Stewart, 1999) (akt. Irmak, 2015).

Gizir (2007), koruyucu faktörleri; bireysel, ailesel ve çevresel faktörler olarak

sınıflandırmış ve yüksek benlik saygısı ile yılmazlığı bireysel koruyucu faktörlerden biri olarak göstermiştir.

Demirbaş (2010), koruyucu faktörleri, içsel ve dışsal koruyucu faktörler olmak üzere ikiye ayırmıştır. İçsel koruyucu faktörler yeterli bilişsel yetenekler, problem çözme ve dikkat becerisi, gelişime uyum sağlayabilen kişilik, olumlu kişilik algısı, öz yeterlilik, yaşamda anlam, yaşama olumlu bakış, öz-düzenleme, toplum ve kişinin kendisi için değerli yetenekler, mizah anlayışı, iyi görünüş veya çekicilik gibi kişiyle ilgili etmenleri ifade etmektedir.

2.2.1.3. Olumlu sonuçlar. Gürkan (2006)' a göre, her kişinin risk durumları koruyucu mekanizmaları farklılık gösterebilir. Buna bağlı olarak her koruyucu faktör aynı etkiyi göstermeyebilir, sonuçların da etkisi değişiklik gösterebilir, kişisel farklılıklar da olabilir. Bu bakımdan olumlu sonuçların olması önemlidir. Yılmazlık araştırmalarının birçoğunda da, sadece riskin tanımının yeterli olmadığı buna ek olarak, elde edilen akademik ve sosyal alanlardaki yeterlik gibi olumlu sonuçların tespit edilmesi yoluna gidilmiştir.

Masten ve Coatsworth' göre (akt. Sipahioğlu, 2008) farklı şekillerde de ifade edilebilen beceri veya olumlu sonuçlar kavramı, kişinin mevcut çevresel şartlar altında, kişisel gelişim sürecini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için etkili ve dengeli bir uyum göstermesi anlamında kullanılmaktadır.

Yılmazlıkla ilgili yapılan araştırmalarda, olumlu sonuçların, aşağıdaki gibi ifade edildiği belirtilmiştir.

- “Gelişim görevlerinin yerine getirilmesi
- Akademik başarı
- Olumlu sosyal ilişkiler/ sosyal yeterlik
- Suça yönelik davranışlardan uzak durma
- Psikolojik sağlık
- Duygusal problemlerin ya da semptomların azlığı

- Mutluluk
- Okula devam etme
- Yaşa uygun spor yapma
- Sosyal yardım çalışmalarına katılma
- Ders dışı etkinliklerin içinde yer almak
- Kurallara uygun davranışlar
- Arkadaşları tarafından kabul görmek ve yakın arkadaşlık ilişkileri kurmak
- Psikopatolojinin bulunmaması
- Psikososyal uyum bileşiği
- Kendini kabul ve uyum
- Yaşam doyumu
- İyilik hali” (Gürkan, 2006, s.50).

2.2.2. Yılmaz bireylerin özellikleri. Yılmaz kişiler; olayları kontrol edebilme becerisine sahip olan, davranışlarında planlı ve arkadaşlık geliştirebilen, özgüveni yüksek, girişken, olumlu iletişim kurabilen, kendini ifade edebilen, iyimser ve mutluluk, farkındalık ve özdenetim sahibi gibi özelliklere sahip sorun çözebilen, kendini geliştirme üzerine motive edilmiş, aktif olarak toplumsal değişme sürecine katılan, kendilerini genellikle dindar veya inançlı bir kişi olarak nitelendiren, yaşadıkları travmayı, trajediyi ya da stresi yorumlama ve bunlardan faydalanma yeteneği gösteren kişilerdir (Öğülmüş, 2001).

Ülke dışında yapılan çalışmalardaki yılmaz bireyler için atfedilen bazı özellikler;

- Bernard’a (1996) göre yılmaz bireyler bağımsız hareket edebilir, kişilerarası sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürmeyi sağlayan sosyal becerilere sahiptir, iyi bir geleceğe sahip olma inancına ve bir topluma ait olma duygusuna sahiptir (akt. Terzi, 2006)
- Rak ve Patterson’ a (1996) göre yeni yaşantılara açıktır (akt. Terzi, 2006)
- Bland ve Sow’a (1994) göre zor durumlarla karşılaştığında zorlukları aşmada

başarılı olacağına yönelik algısı vardır (akt. Terzi, 2006)

- Masten'a (2001) göre başarısızlığını ya da başarısını çaba ve yetenek gibi içsel nedenlerle açıklayarak başarıma çabasını denetim altına alıp daha çok çaba harcayarak başarısını artırır (akt. Terzi, 2006)

- Howard ve Johnson'a (2000) göre dayanıklı kişilik özelliğine sahiptir (akt. Terzi, 2006)

Jew, Green ve Kroger'a (1999) göre sorunlar karşısında etkili başa çıkma yöntemlerini kullanır (akt. Terzi, 2006)

- Vazquez'e (2000) göre duygu, düşünce ve davranışlarının farkındadır ve girişkendir (akt. Terzi, 2006).

2.2.3. Yılmazlık ile ilgili yapılan araştırmalar.

2.2.3.1. Yurt dışında yapılan araştırmalar. 1955 yılında Werner'in boylamsal bir çalışma olarak yaptığı araştırma yılmazlıkla ilgili en kapsamlı çalışmalardan biridir. Araştırmada Hawaii Adaları'ndaki 698 bebek 30 yıl boyunca incelenmiştir (Jew, Green ve Kroger, 1999). Bu çocukların düşük okul başarısına sahip olma, gelecekte okulu bırakma ve madde bağımlılığına başlama gibi bazı olaylarda yüksek risk altında oldukları düşünülmüştür. Fakat araştırmacıların elde verilere göre bu çocukların yaklaşık 1/3'ünün normalden önemli düzeyde sapan davranışlar göstermediklerini saptamışlardır ve bu gruba da "yılmaz" bireyler demişlerdir. Bu yılmaz bireyleri diğerlerinden ayıran özellikleri bulmak amacıyla yılmaz çocukların bireysel özelliklerini, aile yapılarını ve dış çevre gibi özelliklerini incelemişlerdir. Sonuç olarak bu çocukların bireysel özellikleri incelendiğinde daha özerk, bağımsız, empati kurabilen, görev yönelimli ve merak duygusu diğer bireylere göre daha gelişmiş, akranları ile daha iyi ilişki kurabilen ve sorun çözme becerilerinde daha iyi oldukları sonuçlarına varılmıştır. Yılmazlık ile ilişkili olduğu düşünülen diğer faktörler ise yaş, denetim odağı, sosyal destek, yeterlik, özyeterlik, sosyal olgunluk, mizaç gereksinimi, başarı, ve geçmişle

başa çıkma gibi etmenler dışında aile ve toplumsal bazı değişkenlerdir (Jew ve diğerleri, 1999).

Chan (2003), gerçekleştirdiği çalışmasında öğretmenlerin yılmazlık düzeyleri ve yılmazlık boyutları üzerinde yaş değişkeninin temel etkisinin anlamlı olmadığı sonucuna varmıştır.

Day ve Gu (2009), öğretmenlerin yaşamlarıyla ilgili çok fazla araştırma olduğunu ancak bu araştırmaların çoğunlukla meslekte yeni olan öğretmenlerle yapıldığını, deneyim sahibi olan “usta” öğretmenler olarak adlandırılan öğretmenlerle çok daha az sayıda çalışma olduğunu belirtmişlerdir. Yaptıkları araştırmada meslekte (24 yıl) deneyimi olan tecrübeli öğretmenlerin profesyonel hayatını araştırdılar. Kıdemli öğretmenlerin mesleki kalitesini güvence altına almanın, mesleğe bağlılıklarını, yılmazlıklarını ve etkinliklerini sürdürmenin bir kalite tutma konusu olduğunu ve okulda uygun destek sağlanmasının bu konunun anahtarı olduğunu savunmuşlardır.

Nottingham Üniversitesi araştırmacıları tarafından gerçekleştirilen, öğretmenlerin işle ilgili stresi nasıl yönetebileceğini inceleyen çalışmada; birçok öğretmenin, mesleğin duygusal olarak zorlayıcı doğası nedeniyle stres, kaygı veya depresyon gibi psikolojik hastalıklardan muzdarip olduğunu belirtmişlerdir. Eğitimcileri stres yönetimi teknikleri konusunda eğitmek yerine, öğretmenlerin ruh sağlığını ve etkinliğini artırmak için yılmaz bireyler olmalarına teşvik etmeyi öneriyorlar (Bloom, 2013).

Ebersöhn (2014), kırsal kesimde ve şehirlerde yaşayan öğretmenlerin elde ettikleri on yıllık deneyimlerine dayanarak gerçekleştirdiği çalışmasında öğretmenlerde yılmazlık ve yoksulluk hakkında bilgiler vermiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, yoksulluktaki yılmazlık süreçlerini bir yaşam çizgisi zinciri olarak göstererek kesintisiz uyum olaylarını birbiri ardına bağlamaktadır. Bu nedenle, açık bir olumsuzluğun başlangıcını ve olumlu adaptasyonun sonunu gösteren bir kereye mahsus arızı işlemler yerine, yoksulluğa uyum

sağlamak, sürekli bir uyanıklık kablosu olarak tanımlanan yılmazlık niteliklerini gerektiriyor. Yılmazlık süreçleri sırasında riske aracılık etmek için, araştırmadaki öğretmenler şefkat, yaratıcılık, iyimserlik ve özellikle kıt koruyucu kaynaklara erişmek ve bunları kullanmak için akın gibi özellikleri kullanmışlardır. Yoksulluk bağlamında öğretmen yılmazlığı, öğretmenlerin bağlantılı bir olay dizisinde durmaksızın bir risk alayına uyum göstermeleri anlamına gelir. Yüksek riskli okulları bazen başarılı oldukları, bazen sıkıntılı hissettikleri fakat çoğunlukla öğretmenleri etkili bir şekilde işlev gördükleri destekleyici alanlara dönüştürmek için yapıcı davranış serilerini birleştirmek ve yönlendirmek için belirli özellikleri kullanırlar.

Arnup ve Bowles (2016), yapmış oldukları araştırmada öğretmen yıpranmasını ele almışlardır. Avustralya'da ve ekonomik açıdan gelişmiş diğer ülkelerde öğretmenlerin yüzde 50'si ilk beş yıl içinde öğretmenlikten istifa etmiştir. Öğretmen yıpranmasının, öğrenci başarısını ve okulu olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Araştırmanın amacı; öğretmenlerin yılmazlık düzeylerinin öğretmenlik mesleğini bırakma niyetiyle ilişkili olup olmadığını incelemektir. Araştırma mesleğe 10 yıldan beri devam eden 160 Avustralyalı ilkokul ve ortaokul öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; daha düşük yılmazlığa sahip öğretmenlerin, iş tatmini ve demografik değişkenleri kontrol edildikten sonra öğretmenlik mesleğinden ayrılma niyetiyle önemli ölçüde ilişkili olduğu yönündedir.

Richards, Levesque-Bristol, Templin ve Graber (2016), 174 ilkokul ve 241 ortaokul toplam 415 öğretmen ile gerçekleştirdikleri kesitsel çalışmalarında öğretmenlerde stres ve tükenmişlik duygularını azaltmak için yılmaz birey olmanın önemini vurgulamışlardır.

Sadziak, Wilinski ve Wieczorek (2018), yılmazlık düzeyindeki önemli farklılıkları

belirlemek ve değerlendirmek amacıyla 198 öğretmenle geręekleřtirdikleri çalışmalarında; en yüksek düzeyde yılmazlık, özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenleri tarafından gösterilmiştir.

Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin yılmazlığını artırmak, öğretmenlerin meslekteki kalıcılığını arttırmaya ve öğrencinin akademik başarısını arttırmaya katkıda bulunabilir. Soulen ve Wine (2018) tarafından nitel bir çalışma olarak yürütülen araştırmada, okul kütüphanecilerinin mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin mesleğe karşı yılmazlık oluşturmalarındaki katkılarını odak grup görüşmeleriyle belirlemeye çalışmışlardır. Elde ettikleri verilerden yola çıkarak; okul kütüphanecileri mesleğe yeni başlayan öğretmenlere özellikle de ilk günlerinde destek olarak yılmazlıklarına katkıda bulunabilir.

2.2.3.2. Ülkemizde yapılan araştırmalar. Yalım (2007), niversitenin ilk yıllarında bulunan öğrencilerin uyumunda başa çıkma yollarının, psikolojik sağlımlıklarının, iyimserliğin ve cinsiyetin rolünü incelemiştir. Araştırmanın alışma grubunu Ankara ilindeki bir devlet niversitesi İngilizce hazırlık sınıfında öğrenim gören 173 kadın, 247 erkek toplam 420 ğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veriler; Demografik Bilgi Formu, niversiteye Uyum leği, Baş Etme Yolları leği, Hayatı Yönlendirme leği ve Psikolojik Sağlımlık leği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada uyum puanları analiz edilirken çoklu regresyon analizi kullanılmıştır Araştırmadan elde edilen bulgular; iyimserlik, psikolojik sağlımlık, kaderci ve suçu kendinde bulan başa çıkma strateji puanları yüksek öğrencilerin uyum puanlarının yüksek olduğu, ayrıca erkek ve kadın öğrenciler için ayrı ayrı yapılan çoklu regresyon analizi verileri niversiteye uyumda kadınlarda iyimserlik, psikolojik sağlımlık ve sosyal yardım arama ve çaresizlik/kendini suçlayıcı başa çıkmanın; erkeklerde ise problem çözme becerileri, sosyal yardım arama, psikolojik sağlımlık, kaderci/kendini suçlayıcı başa çıkma yollarının yordayıcı değişkenler olduğunu göstermiştir.

Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz (2010), ilk ve ortaöğretim okullarında görev yapan

spor ve beden eğitimi öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmaya Hatay ilinde görev yapan, 63'ü kadın, 190'ı erkek olmak üzere toplam 253 beden eğitimi ve spor öğretmeni katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; cinsiyet değişkeni açısından beden eğitimi öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin değişmediği, ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin ilköğretimde görev yapan öğretmenlere oranla anlamlı düzeyde yılmazlık alt boyutu olan iyimser olma/yaşama bağlı olma puanlarının düşük olduğu, mesleki hizmet süresi ve medeni durumun ise, yılmazlık düzeyini anlamlı düzeyde değiştirmedeği sonuçları elde edilmiştir.

Çalışkan (2011), öğretmenlerin duygusal, bilişsel ve niyet açısından değişime hazır olmaları ile yılmazlık özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma, Ankara'daki ilköğretim ve ortaöğretim devlet okullarında çalışan 691 öğretmenle yürütülmüştür. Öğretmenlerin, değişime hazır oluşlarını ölçmek için, yeni bir değişime hazır olma ölçeği geliştirilmiş olup daha önce denenmiş bir yılmazlık ölçeği, öğretmenlerin yılmazlık düzeylerini ölçmek için uygulanmıştır. Araştırmada, yılmazlığın bazı yordayıcı değişkenlerinin, değişime hazır olmayı anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Onur Sezer ve Sadioğlu (2015), sınıf öğretmeni adaylarının kişiler arası öz yeterlik inançları ile kendini toparlama gücü arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada öğretmen adaylarının kişiler arası öz- yeterlik düzeyleri ve kendini toparlama gücü puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaştığı, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Shikholeslami (2016), yapmış olduğu çalışmada eğitim fakültesi öğrencilerinin yılmazlık ve alçak gönüllülük puanlarını okuduğu bölüm, yaş, cinsiyet anne baba eğitim düzeyi, fakülte ve aile geliri değişkenlerine göre incelemiş ve yılmazlık ile alçak gönüllülük düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre,

yılmazlık ve alçak gönüllülük arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; öğrencilerin yılmazlık ortalama puanlarının yüksek olduğu, alçak gönüllülük ortalama puanlarının nispeten yüksek olduğu; öğrencilerin yılmazlık puanları arasında okudukları bölüme göre anlamlı fark bulunduğu; yılmazlık ve alçak gönüllülük puanlarının okuduğu bölüm, yaş, cinsiyet, anne baba eğitim düzeyi ve aile gelirine göre farklılaşmadığı; bunun yanında mühendislik fakültesinde okuyan öğrencilerin yılmazlık puanlarının eğitim fakültesi ile güzel sanatlar fakültesinde okuyan öğrencilerin yılmazlık puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Karabulut ve Balcı (2017), Ankara İlindeki kamu ortaöğretim okulları yöneticilerinin yılmazlık düzeylerini tespit etmek ve yılmazlık ile denetim odağı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak ve denetim odağının yılmazlığı yordayıp yormadığı incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmaya 290 okul yöneticisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yöneticilerin yılmazlık düzeyleri, kıdeme göre anlamlı olarak farklılaşırken; görev yaptıkları okul türü, cinsiyet ve eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ayrıca yılmazlık ve denetim odağı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Denetim odağı boyutlarından kadercilik, iç kontrol inancı, ve adil olmayan dünya inancının yılmazlığın anlamlı birer yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Altuntaş ve Genç (2018), öğretmenlerin mutluluk ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek ve psikolojik sağlamlığın mutluluk üzerindeki yordayıcı rolünü belirlemek ve bununla birlikte araştırmada, öğretmenlerin mutluluk düzeylerinin medeni durum, cinsiyet, hizmet süresi, görev alanı, okul öğrenci sayısı ve kitap okuma durumuna dayalı farklılıkları incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmaya 169'u kadın (%41.3), 240'ı erkek (%58.7) toplam 409 öğretmen katılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; cinsiyet, medeni durum, görev alanı ve hizmet süresi değişkenleri ile mutluluk arasında anlamlı bir fark olmadığı; okul öğrenci sayısı ve kitap okuma durumu ile mutluluk arasında

anlamli bir iliŒki olduğu, psikolojik sağlamlik ve mutluluk arasında pozitif yönde anlamli bir iliŒki bulunduğu, psikolojik sağlamliğın mutluluğun anlamli bir yordayıcısı olduğu sonuÇları elde edilmiŒtir.

Polat (2018), gerekleŒtirdiĐi alıŒmasında öğretmenlerin yılmazlık düzeyleri ile iŒ doyumunu, mesleki tkenmiŒlik, örgütsel bağlılık düzeyleri ve okul iklimi algıları arasındaki iliŒkileri incelemiŒtir. AraŒtırma, 2014-2015 EĞitim Ğretim yılında Bursa, Sakarya, Yalova illerindeki eŒitli okullarda görev yapan 581 gönüllü öğretmenle yrtlmŒtr. AraŒtırmada veriler “KiŒisel Bilgi Formu”, “Psikolojik Dayanıklılık leği”, “İŒ Doyum leği”, “TkenmiŒlik leği Kısa Formu”, “Ğretmenler İin rgtsel Bağlılık leği” ve “rgtsel İklım leği” kullanılarak elde edilmiŒtir. AraŒtırmada elde edilen bulgular ıŒıĐında; öğretmenlerin yılmazlık düzeyi ile mesleki tkenmiŒlik düzeyi arasında iliŒki olmadığı; yılmazlık düzeyi ile örgütsel bağlılık, iŒ doyumunu düzeyi ve örgütsel iklim algıları arasında iliŒki olduğu; lisede alıŒan öğretmenlerin ortaokulda alıŒan öğretmenlere göre yılmazlık düzeyinin alt boyutu olan aile uyumu alt boyutunda anlamli düzeyde fazla puan aldıkları, ayrıca ortaokulda alıŒan öğretmenlerin, lise ve ilkokulda alıŒan öğretmenlerden anlamli bir biimde dŒk puan aldıkları; erkek öğretmenler ile kadın öğretmenlerin yılmazlık düzeyleri arasında anlamli bir farklılık olmadığı, yalnızca kendilik algısı alt boyutundan elde edilen puanlara bakıldığında erkeklerin ortalama puanlarının kadınların ortalama puanlarından anlamli Œekilde yüksek olduğu; yaŒ kademesine göre oluŒturulan dört farklı yaŒ düzeyinde (22-30 yaŒ, 31-40 yaŒ, 41-50 yaŒ, 51 yaŒ ve üstü) Ğretmenlerin yılmazlık düzeyleri ve alt boyutlarının arasında anlamli farklılık olmadığı; öğretmenlerin alıŒma sürelerine göre (1-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üstü) yılmazlık düzeyleri ve alt boyutlarının arasında anlamli farklılık olmadığı sonuÇlarına ulaŒmıŒtır.

HoŒoĐlu, Fırınacı Kodaz, Yılmaz Bingöl ve Vural Batık (2018), Ğretmen adaylarının

psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyete, aile gelir durumuna, algılanan anne-baba tutumuna ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmaya 2017-2018 eğitim đretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesinde ve On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakóltesinde đrenim gören, 423 gönüllü đretmen adayı katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, đretmen adaylarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyete ve aile gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği; algılanan anne-baba tutumu ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre ise anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonuçları elde edilmiştir.

2.3.Denetim Odağı ve Yılmazlığın ğretmenlik Mesleği Açısından nemi

İnsanın ve toplumun gelişim s¼recinde yer alan temel unsurlardan birisi eğitimidir. İnsanın geçmişten şimdiye kadar potansiyelini ortaya çıkarması ve kendini tanınması; toplumun ise gelişip ilerlemesi kaliteli bir eğitim ile doğru orantılı olmuştur. M¼fredat, teknoloji, fiziki imkânlar, ğretmen vb. gibi çeşitli faktörler eğitimin kalitesini etkilemektedir (Göksoy ve Argon, 2014). Bu faktörlerden en önemlisi kuşkusuz ki öğretmendir. “Eğitim ve öğretimde başarıya ulaşma, eğitimi milli muhtevaya oturtma ve T¼rk insanını yetiştirme her şeyden önce bir ğretmen meselesidir” (Doğan, 2005, s.25)

Eğitim ğretimde amaçlanan başarılarla ulaşılmasında ve gelecek nesillerin sağlıklı bireyler olarak istendik seviyede yetişmesinde önemli rol¼ olan öğretmenlerin mesleğini seven,yeniliklere açık olan, m¼cadele ve zor durumlara dayanma g¼c¼ gösteren gibi özellikler taşımaları önem arz etmektedir (Kırımoğlu ve diğerleri, 2010). Etkili ğretmenler zihinsel ve fiziksel becerileri yardımı ile ğrencilerinin ve kendilerinin hayatında fark ortaya çıkarır, ğrenci beklentilerini şekillendirir, sosyal ve akademik öğrenmeleri etkiler, sınıf yönetimi açısından liderlik özellikleri gösterir, duygusal açıdan öğrencilerin sevgi, saygı ve arkadaşlık r¼nt¼s¼ içinde öğrenmesini sağlar (Demirbolat, 2011).

“Bandura’ya (1994) göre etkililik bir bireyde sürekli devam eden bir süreç değildir. Bireyin etkililiğini her zaman güçlendirmesi gerekmektedir. Bunu için de bireyin kapasitesi ile ilgili inançlarını değiştirebilecek yeni bilgi ve deneyimler gerekmektedir. Bu nedenle denetim odağının yönü, öğretmen etkililiği açısından oldukça önemli bulunmaktadır” (akt.İhtiyaroğlu ve Demir, 2015, 48). Çünkü denetim odağı kişilerin yaşadıkları olayları nasıl değerlendirdiklerini açıklar. İç denetim odağı yüksek bireyler dıştan denetimli bireylere göre daha araştırmacı, gayretli, sorunlara alternatif çözümler üreten, başarı ve başarısızlıkların sonuçlarının kendi davranış ve özelliklerinden kaynaklandığını düşünen bireyler oldukları düşünüldüğünde, bu özelliklerin öğretmenlerde bulunması istenilen niteliklerdir. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin davranış, hareket, düşünce ve tutumları kısaca tüm kişilik özelliklerini onları rol model alan öğrencilerin olduğu düşünüldüğünde öğretmenlerin içten denetimli olması, kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenebilen, üreten ve araştıran bireyler yetiştirebilmesi açısından önemlidir (Genç, 2000). Günümüzde öğretmenlerden beklenen de içten denetimli ve yüksek öz yeterlik inancına sahip öğrenciler yetiştirilmesidir.

Stresin yoğun olduğu mesleklerden biri de öğretmenliktir. İş yaşamında sıkça karşılaşılan stres hayatı bazen zorlaştıran bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Okul ortamında bulunan öğretmenlerin stresle başa çıkma yetileri birbirinden farklı düzeydedir. Öğretmenlerin kendilerine verilen görevlerini layıkıyla yerine getirebilmeleri açısından ve eğitim öğretim faaliyetlerinin amaçlarına ulaşabilmesi açısından ders içi ve ders dışında birçok sorumluluk üstlenen öğretmenlerin bu süreçte yılmazlık düzeylerinin üst seviyelerde olması gerekliliği göz ardı edilemez bir gerekliliktir (Izgar & Irmak, 2015).

Tüm bu açıklamalara göre etkili bir eğitim öğretim süreci için öğretmenlerimizin içten denetimli ve yılmazlık düzeyleri yüksek bireyler olmaları oldukça önem taşımaktadır. Küçükkaragöz (1998), gerçekleştirdiği çalışmasında öğretmenlerin denetim odağının iç ya da dışta olmasına göre öğrencilerin denetim odağı düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu

sonucuna ulaşmıştır. Farklı bir ifadeyle içten denetimli öğretmenlerin öğrencileri içten denetimli, dıştan denetimli öğretmenlerin öğrencileri dıştan denetimlidir.

3. Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırma, ilişkisel tarama ve nedensel-karşılaştırma modelindedir. İlişkisel tarama modeli iki veya ikiden fazla değişkenin beraber değişim varlığının ya da derecesinin belirlenmesinin amaçlandığı araştırma modelidir (Karasar, 2014). Nedensel-karşılaştırma modeli ise ortaya çıkmış/var olan bir durumun ya da olayın sebeplerini, bu sebepleri etkileyen değişkenleri ya da bir etkinin sonuçlarını belirlemeye yönelik bir araştırma modelidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinin 1 ve 4. sınıfına devam etmekte olan 170 Sınıf öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %81,2'sinin kadın, %18,8'inin erkek ve %50'sinin birinci sınıf, %50'sinin dördüncü sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Katılımcıların %25,3'ü 18 yaşın altında, %45,3'ü 19-21 yaş arasında, %29,4'ü ise 22 yaş ve üstüdür. Katılımcıların %98,8'i bekar, %1,2'si evlidir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	138	81,2
	Erkek	32	18,8
Yaş	18 yaş ve altı	43	25,3

	19-21 yaş arası	77	45,3
	22 yaş ve üzeri	50	29,4
Medeni durum	Bekar	168	98,8
	Evli	2	1,2
Sınıf düzeyi	1	85	50
	4	85	50
Toplam		170	100

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada sınıf öğretmeni adayları ile ilgili demografik bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, denetim odağı düzeylerini saptamak için Rotter'ın (1966) İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nden geliştirilen ve Dağ (2002) tarafından Türkçe'ye uyarlanarak güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılan Denetim (Kontrol) Odağı Ölçeği (KOÖ), yılmazlık düzeylerini belirlemek için ise Gürhan (2006) tarafından geliştirilen Yılmazlık Ölçeği aracıyla veriler toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel bilgi formu. Kişisel Bilgi Formunda, araştırmanın amacını belirten ve uygulamada dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili kısa bir açıklama yer almaktadır. Araştırmanın güvenilirliği bakımından ankete katılanlardan isim alınmamıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler Ö1 (öğretmen 1), Ö2 (öğretmen 2) ... biçiminde kodlanmıştır.

3.3.2. Denetim odağı ölçeği. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamalarını belirlemek amacıyla Dağ (2002) tarafından geliştirilen 47 maddelik Denetim (Kontrol) Odağı ölçeği uygulanmıştır. Dağ (2002) bu ölçeği geliştirirken ilk olarak 80 maddelik bir madde havuzu oluşturmuştur. Bu havuzun büyük bir bölümü (42 madde), Rotter (1966) tarafından geliştirilen RİDKOÖ' nün maddeleri arasından seçilmiştir. Geri kalan maddeler ise farklı araştırmacıların denetim odağını ölçmek amacıyla geliştirdikleri 8

ayrı ölçekten ya aynen ya da kısmen değişiklik yapılarak madde havuzuna eklenmiştir. Ölçeğe iki tane de araştırmacının deneyimlerinin ürünü olan özgün maddeler konulmuştur. Daha sonra bu 80 maddenin 7 alt boyuta ayrıldığı görülmüştür. Bu boyutlar; (1) şansa inanma, (2) kadercilik, (3) adil olmayan dünya inancı (ya da siyasal kontrol), (4) güçlü diğerleri inancı, (5) kişilerarası ilişkilerde kontrol inancı, (6) başarı durumlarında kontrol inancı ve (7) sağlıkla ilgili kontrol inancıdır.

Geliştirilen bu ölçek Hacettepe Üniversitesi'nin Psikoloji, Felsefe, Fizik Mühendisliği ve Kimya Mühendisliği bölümlerinde öğrenim gören 173'ü kız, 99'u erkek toplam 272 gönüllü katılımcıya uygulanmıştır. Elde edilen veriler 22.00 istatistik programı aracılığıyla analiz edildikten sonra hangi maddelerin işler olduğunu belirleyebilmek adına madde bırakma yöntemi ile madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Havuzdaki 80 maddenin iç tutarlılığı $\alpha=.88$ iken, maddeler elendikten sonra kalan 47 maddenin iç tutarlılığı $\alpha=.91$ olmuştur. Bu şekilde 47 maddelik ölçeğe ulaşılmıştır.

Geliştirilen bu ölçeğin 22 maddesi ters, 25 maddesi düz olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçekte yer alan 15., 16., 17., 18., 19., 21., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 36., 37., 41., 43., 44., 45., 47. maddeler ters puanlanırken; 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 20., 22., 23., 24., 25., 35., 38., 39., 40., 42., 46. maddeler düz puanlanmaktadır. Söz konusu ölçek beşli likert tipi olup, her maddeye verilen puanlar 1-5 arasında değişmektedir. Ters maddelerde derecelendirme, 'Hiç uygun değil' (5), 'Pek uygun değil' (4), 'Uygun' (3), 'Oldukça uygun' (2), 'Tamamen uygun' (1) şeklindeyken düz maddelerde, 'Hiç uygun değil' (1), 'Pek uygun değil' (2), 'Uygun' (3), 'Oldukça uygun' (4), 'Tamamen uygun' (5) şeklindedir. Yeni ölçekte 5 alt boyut bulunmaktadır. Ölçek; 1) iç kontrol inancı, 2) şansa inanma, 3) çabalamanın anlamsızlığı, 4) kadercilik ve 5) adil olmayan dünya inancı boyutlarını içermektedir. İç kontrol inancını belirleyen maddeler; 15., 18., 26., 27., 28., 29., 31., 32., 33., 34., 36., 37., 41., 43., 44., 45. ve 47. maddelerdir. Şansa inanmayı

belirleyen maddeler; 1., 2., 6., 9. ve 10. maddelerdir. Çabalamanın anlamsızlığını belirleyen maddeler; 11., 12., 24. ve 25. maddelerdir. Kaderciliği belirleyen maddeler; 5., 21., 39. ve 42. maddelerdir. Adil olmayan dünya inancını belirleyen maddeler; 7., 13., 14., 20. ve 46. maddelerdir. Birinci boyut olan iç kontrol inancı, içten denetimli olmaya; şansa inanma, çabalamanın anlamsızlığı, kadercilik ve adil olmayan dünya inancı ise dıştan denetimli olmayı işaret etmektedir (Dağ, 2002).

3.3.3. Yılmazlık ölçeği. Yılmazlık ölçeği Gürgan (2006) tarafından üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerini belirlemek amacıyla 50 maddelik bir ölçek olarak geliştirilmiştir. Bu ölçekten katılımcıların alabileceği en düşük puan 50, en yüksek puan 250'dir. Katılımcıların puanları ne kadar yüksekse yılmazlık düzeyleri de o kadar yüksektir. Söz konusu ölçek beşli likert tipi olup, her maddeye verilen puanlar 1-5 arasında değişmektedir Düz maddelerde puanlama 1: Hiç tanımlamıyor, 2: Biraz tanımlıyor, 3: Orta düzeyde tanımlıyor, 4: İyi tanımlıyor, 5: Çok iyi tanımlıyor biçimindeyken ters maddelerde 5: Hiç tanımlamıyor, 4: Biraz tanımlıyor, 3: Orta düzeyde tanımlıyor, 2: İyi tanımlıyor, 1: Çok iyi tanımlıyor biçimindedir.

Ölçekte yer alan 1., 4., 5., 9., 14., 16., 17., 20., 26., 27., 32., 33., 35., 38., 39., 41., 42., 43., 44., 47., 49. ve 50. maddeler ters maddelerdir. Yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda 50 maddenin 8 alt boyutta toplandığı görülmüştür. Bunlar “güçlü olma”, “girişimci olma”, “iyimser olma/yaşama bağlı olma”, “iletişim/ilişki kurma”, “öngörü”, “amaca ulaşma”, “lider olma”, “araştırmacı olma”dır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için 1 ay boyunca 49 lisans öğrencisine test tekrar test yoluyla ölçek uygulanmış olup yapılan analizler sonucunda birinci ve ikinci uygulamalar arasındaki ilişki .89 olarak bulunmuştur ($p < .001$, $n=49$, $ss=11.57$, $t=2.51$). İç tutarlılık için ise yine aynı grupta, ilk ve ikinci uygulama için ayrı ayrı hesaplanan Cronbach Alfa değeri sırasıyla .78 ve .87 olarak

bulunmuştur. Geçerlilik çalışmasına katılan grup için hesaplanan Cronbach Alfa değeri de (.80) yukarıdaki değere oldukça yakın olduğu görülmüştür.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

2018-2019 eğitim öğretim yılı bahar döneminde öğretmen adaylarına “Kişisel Bilgi Formu”, “Denetim Odağı Ölçeği” ve “Yılmazlık Ölçeği” sınıf ortamında dağıtılmış, ölçeklerin uygulanmasından önce gerekli açıklamalar öğretmen adaylarına yapılmıştır. 170 öğretmen adayı araştırmaya katılmıştır. Ölçekler katılımcılara art arda uygulanmıştır.

Araştırmada verilerin analizinde farklı istatistiksel analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu analizler “SPSS for Windows 22.00 istatistik paket programı” ile yapılmıştır. Öncelikle verilerin normalliği ve varyanslarının eşitliği test edilmiştir. Denetim odağı ve yılmazlık ölçeği normallik testi sonuçları tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Denetim Odağı ve Yılmazlık Ölçeği Normallik Testi

	Min.	Maks.	Ort.	ss	Çarpıklık	Basıklık
İç Kontrol İnancı	19	81	43,84	9,39	0,00	0,96
Şansa inanma	6	23	13,30	2,90	0,44	0,61
Çabalamanın anlamsızlığı	4	15	7,56	2,36	0,66	0,14
Kadercilik	4	20	12,49	2,82	0,00	0,15
Adil olmayan dünya inancını	5	22	9,94	3,21	0,98	1,26
Denetim Odağı (Toplam)	51	121	87,13	12,767	-0,02	-0,05
Güçlü olma	37	90	66,58	11,92	-0,26	-0,78
Girişimci olma	12	45	34,40	6,60	-0,71	0,32
İyimser olma/ yaşama bağlı olma	6	25	20,33	4,11	-1,21	1,29
İletişim/ ilişki kurma	8	20	16,18	2,97	-0,50	-0,54

Öngörü	5	15	11,14	2,28	-0,26	-0,41
Amaca ulaşma	7	20	15,87	3,24	-0,65	-0,58
Lider olma	6	20	14,31	3,22	-0,20	-0,74
Araştırmacı olma	3	10	8,24	1,53	-0,78	0,26
Yılmazlık (Toplam)	108	235	187,05	29,19	-0,41	-0,61

Tablo 2 'de Denetim Odağı Ölçeği ve Yılmazlık Ölçeği puan ortalamalarının normal dağılıma uygunluğunun incelenmesi için çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Ölçeklerden elde edilen çarpıklık katsayısının -1 ve +1 aralığında olması (Büyüköztürk, 2014) ve basıklık katsayısının ise -3 ve +3 aralığında olması (Eroğlu, 2014) normal dağılım için yeterli görülmektedir. Tablo 2 incelendiğinde ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Analizlerin parametrik yöntemler kullanılarak yapılacağına karar verildikten sonra sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamaları ve yılmazlık puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi saptamak; cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelemek amacıyla aşağıda verilen işlemler gerçekleştirilmiştir:

1. Araştırmada elde edilen kişisel bilgilerin (cinsiyet ve sınıf düzeyi) betimlenmesinde yüzde ve frekans hesaplamaları yapılmıştır.
2. Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamalarının belirlenmesinde aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine bakılmıştır.
3. Sınıf öğretmeni adaylarının yılmazlık puan ortalamalarının belirlenmesinde aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine bakılmıştır.
4. Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamalarının ve yılmazlık puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine ve sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı derecede farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır.
5. Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamaları ile yılmazlık puan

ortalamları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını saptamak üzere Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Pearson testine göre 0-0.25 çok zayıf, 0.26-0.49 zayıf, 0.50-0.69 orta, 0.70-0.89 yüksek, 0.90-1.00 ise çok yüksek ilişki anlamına gelmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014).

4. Bölüm

Bulgular

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın alt problemlerine yanıt aramak amacıyla yapılan çalışmalar sonucunda verilerden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarına uygulanan “Kişisel Bilgi Formu”, “Denetim Odağı Ölçeği” ve “Yılmazlık Ölçeği” analizleri yapılmıştır. “Giriş” bölümünde bahsedilen alt problemler temel alınmış ve aynı sıra ile problemlere yönelik bulgulara ve yorumlara değinilmiştir. Elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur. Bu araştırmada anlamlılık seviyesi $\alpha=0.05$ olarak alınmıştır.

4.1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin

Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

Tablo 3

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

		İyimser olma/ yaşama	İletişim/ ilişki	Güçlü Girişimci bağlı olma	Amaca Lider ulaşma olma	Araştırmacı Yılmazlık (Toplam)				
İç kontrol	r	-0,258*	0,026	0,075	-0,073	-0,252*	-0,096	-0,083	-0,257*	-0,149
inancı	p	0,001	0,732	0,329	0,343	0,001	0,215	0,280	0,001	0,052
Şansa	r	-0,086	-0,211*	-0,208*	0,017	-0,133	-0,094	-0,096	-0,045	-0,144
inanma	p	0,263	0,006	0,006	0,826	0,085	0,224	0,212	0,558	0,060
Çabalamanın	r	-0,183*	-0,182*	-0,222*	-0,146	-0,195*	-0,185*	-0,176*	-0,102	-0,222*
anlamsızlığı	p	0,017	0,018	0,004	0,058	0,011	0,016	0,022	0,185	0,004

Kadercilik	r	-0,071	-0,157*	-0,101	-0,029	-0,166*	-0,092	-0,148	0,002	-0,121
	p	0,360	0,041	0,192	0,705	0,031	0,233	0,054	0,983	0,116
Adil olmayan dünya inancı	r	-0,115	-0,219*	-0,215**	-0,076	-0,092	-0,110	-0,112	-0,086	-0,171*
	p	0,135	0,004	0,005	0,326	0,233	0,152	0,147	0,264	0,026
Denetim Odağı (Toplam)	r	-0,288*	-0,152*	-0,109	-0,102	-0,311*	-0,174*	-0,176*	-0,239*	-0,253*
	p	0,000	0,048	0,156	0,184	0,000	0,023	0,021	0,002	0,001

*p>0,05

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık puan ortalamaları arasındaki ilişki pearson korelasyon testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

Denetim odağı ve yılmazlık puan ortalamaları arasında negatif yönlü, anlamlı, zayıf bir ilişkinin ($r = -.253$, $p < 0,05$) olduğu görülmüştür. Bu durum sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamaları arttıkça yılmazlık puan ortalamalarının düştüğünü göstermektedir. Denetim odağı ölçeğinde puan ortalamasının artması dıştan denetimli olmayı, azalması ise içten denetimli olmayı işaret etmektedir. Dolayısıyla denetim odağı puan ortalamaları düştükçe başka bir ifadeyle içten denetimli olma düzeyleri arttıkça yılmazlık düzeylerinin arttığı da söylenebilir.

İç kontrol inancı puan ortalaması ile güçlü olma ($r = -0,258$, $p < 0,05$), öngörü ($r = -0,252$, $p < 0,05$), araştırmacı olma ($r = -0,257$, $p < 0,05$) puan ortalaması arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki olduğu,

Şansa İnanma puan ortalaması ile girişimci olma ($r = -0,211$, $p < 0,05$) ve iyimser olma/yaşama bağlı olma ($r = -0,208$, $p < 0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki olduğu,

Çabalamanın anlamsızlığı ile güçlü olma ($r=-0,183$, $p<0,05$), girişimci olma ($r=-0,182$, $p<0,05$), iyimser olma/ yaşama bağlı olma ($r=-0,222$, $p<0,05$), öngörü ($r=-0,195$, $p<0,05$), amaca ulaşma ($r=-0,185$, $p<0,05$), lider olma ($r=-0,176$, $p<0,05$) ve yılmazlık ($r=-0,222$, $p<0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki olduğu,

Kadercilik ile girişimci olma ($r=-0,157$, $p<0,05$), öngörü ($r=-0,166$, $p<0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki olduğu,

Adil olmayan dünya inancı puan ortalaması ile girişimci olma ($r=-0,219$, $p<0,05$), iyimser olma/yaşama bağlı olma ($r=-0,215$, $p<0,05$) ve yılmazlık ($r=-0,171$, $p<0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki olduğu,

Denetim odağı ile güçlü olma puan ortalamaları ($r=-0,288$, $p<0,05$), öngörü ($r=-0,311$, $p<0,05$) ve yılmazlık ($r=-0,253$, $p<0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf ilişki; Denetim odağı ile girişimci olma ($r=-0,152$, $p<0,05$), amaca ulaşma ($r=-0,174$, $p<0,05$), lider olma ($r=-0,176$, $p<0,05$), araştırmacı olma ($r=-0,239$, $p<0,05$), puan ortalamaları arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür.

4.2. 1. Sınıfa Devam Eden Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

Tablo 4

1. Sınıfa Devam Eden Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık

Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

	İyimser olma/ yaşama İletişim/ ilişkisi								
	Güçlü olma	Girişimci olma	bağlı olma	İlişki kurma	Öngörü	Amaca ulaşma	Lider olma	Araştırmacı olma	Yılmazlık (Toplam)
İç kontrol	r -0,310*	-0,152	-0,077	-0,213	-0,293*	-0,207	-0,139	-0,258*	-0,271*

inancı	p	0,004	0,165	0,482	0,05	0,007	0,057	0,204	0,017	0,012
Şansa	r	-0,054	-0,092	-0,136	0,028	-0,091	-0,097	-0,082	-0,075	-0,087
inanma	p	0,626	0,401	0,214	0,798	0,409	0,376	0,457	0,498	0,426
Çabalamanın	r	-0,155	-0,081	-0,253*	-0,195	-0,199	-0,144	-0,18	-0,154	-0,196
anlamsızlığı	p	0,157	0,459	0,02	0,073	0,068	0,189	0,099	0,16	0,072
Kadercilik	r	0,012	0,066	0,084	0,092	-0,064	-0,013	-0,047	-0,079	0,023
	p	0,911	0,546	0,445	0,401	0,56	0,91	0,666	0,472	0,838
Adil	r	-0,092	-0,119	-0,265*	-0,085	-0,079	-0,015	-0,139	-0,209	-0,142
olmayan	p	0,402	0,276	0,014	0,441	0,471	0,895	0,204	0,055	0,195
dünya inancı										
Denetim	r	-0,275*	-0,153	-0,174	-0,179	-0,293*	-0,197	-0,192	-0,292*	-0,272*
odağı	p	0,011	0,162	0,112	0,102	0,006	0,07	0,078	0,007	0,012
(Toplam)										

**p>0,05

Araştırmaya katılan 1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık puan ortalamaları arasındaki ilişki pearson korelasyon testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

Denetim odağı ve yılmazlık puan ortalamaları arasında negatif yönlü, anlamlı, zayıf bir ilişkinin ($r = -0,272$, $p < 0,05$) olduğu görülmüştür. Bu durum 1.sınıfa devam eden öğretmen adaylarının denetim odağı puan ortalamaları arttıkça yılmazlık puan ortalamalarının düştüğünü göstermektedir. Denetim odağı ölçeğinde puan ortalamalarının artması dıştan denetimli olmayı, azalması ise içten denetimli olmayı işaret etmektedir. Dolayısıyla denetim odağı puan ortalamaları düştükçe başka bir ifadeyle içten denetimli olma düzeyleri arttıkça yılmazlık düzeylerinin arttığı da söylenebilir.

İç kontrol inancı puan ortalaması ile güçlü olma ($r=-0,310$, $p<0,05$), öngörü ($r=-0,293$, $p<0,05$), araştırmacı olma ($r=-0,258$, $p<0,05$) ve yılmazlık ($r=-0,271$, $p<0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu,

Çabalamanın anlamsızlığı puan ortalaması ile iyimser olma/yaşama bağlı olma ($r=-0,253$, $p<0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişkinin olduğu,

Adil olmayan dünya inancı puan ortalaması ile iyimser olma/yaşama bağlı olma ($r=-0,265$, $p<0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki ilişkinin olduğu,

Denetim odağı puan ortalaması ile güçlü olma ($r=-0,275$, $p<0,05$), öngörü ($r=-0,293$, $p<0,05$), araştırmacı olma ($r=-0,292$, $p<0,05$) ve yılmazlık ($r=-0,272$, $p<0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki ilişkinin olduğu görülmüştür.

4.3. 4. Sınıfa Devam Eden Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

Tablo 5

4. Sınıfa Devam Eden Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık

Düzeylerine İlişkin Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

			İyimser olma/ yaşama bağlı olma	İletişim/ ilişki kurma	Öngör ü	Amac a ulaşm a	Lider olma	Araştırmacı olma	Yılmazlık k (Toplam)	
İç kontrol inancı	r	-0,188	0,154	0,164	0,064	-0,19	0,002	-0,009	-0,226*	-0,032
Şansa	p	0,084	0,16	0,134	0,562	0,082	0,989	0,936	0,038	0,771
	r	-0,148	-	-0,228*	0,007	-0,21	-0,099	-0,135	-0,066	-0,205

inanma		0,285								
		*								
	p	0,177	0,008	0,036	0,947	0,053	0,368	0,218	0,548	0,06
Çabalaman	-	-					-			
ın	r	0,230	0,277	-0,191	-0,089	-0,204	0,233	-0,182	-0,06	-0,259*
anlamsızlığı	*	*					*			
ı	p	0,034	0,01	0,079	0,418	0,061	0,032	0,095	0,583	0,017
		-				-		-		
Kadercilik	r	-0,186	0,368	-0,260*	-0,177	0,322	-0,18	0,289	0,077	-0,289*
		*				*		*		
	p	0,088	0,001	0,016	0,106	0,003	0,1	0,007	0,482	0,007
Adil		-								
olmayan	r	-0,146	0,296	-0,173	-0,067	-0,115	-0,194	-0,089	0,029	-0,201
dünya		*								
inancı	p	0,182	0,006	0,113	0,542	0,296	0,075	0,419	0,791	0,066
Denetim		-				-				
odağı	r	0,299		-0,065	-0,019	0,331	-0,153	-0,156	-0,176	-0,234*
(Toplam)		*	0,157			*				
	p	0,005	0,152	0,554	0,86	0,002	0,162	0,154	0,107	0,031

**p>0,05

Araştırmaya katılan 4. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık puan ortalamaları arasındaki ilişki pearson korelasyon testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

Denetim odağı ve yılmazlık puan ortalamaları arasında negatif yönlü, anlamlı, çok zayıf

bir bir ilişkinin ($r = -0,234$, $p < 0,05$) olduğu görülmüştür. Bu durum 4.sınıfa devam eden öğretmen adaylarının denetim odağı puanları arttıkça yılmazlık puanlarının düştüğünü göstermektedir. Denetim odağı ölçeğinde puan ortalamasının artması dıştan denetimli olmayı, azalması ise içten denetimli olmayı işaret etmektedir. Dolayısıyla denetim odağı puan ortalamaları düştükçe başka bir ifadeyle içten denetimli olma düzeyleri arttıkça yılmazlık düzeylerinin arttığı da söylenebilir.

İç kontrol inancı puan ortalaması ile araştırmacı olma ($r = -0,226$, $p < 0,05$) puan ortalaması arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişkinin olduğu,

Şansa inanma puan ortalaması ile girişimci olma ($r = -0,285$, $p < 0,05$) puan ortalaması arasında negatif yönlü zayıf ve iyimser olma/yaşama bağlı olma ($r = -0,228$, $p < 0,05$) puan ortalaması arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişkinin olduğu,

Çabalamanın anlamsızlığı puan ortalaması ile iyimser olma/yaşama bağlı olma ($r = -0,253$, $p < 0,05$), güçlü olma ($r = -0,230$, $p < 0,05$) ve amaca ulaşma ($r = -0,233$, $p < 0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişkinin; girişimci olma ($r = -0,277$, $p < 0,05$) ve yılmazlık ($r = -0,259$, $p < 0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu,

Kadercilik puan ortalaması ile girişimci olma ($r = -0,368$, $p < 0,05$), iyimser olma/yaşama bağlı olma ($r = -0,260$, $p < 0,05$), öngörü ($r = -0,322$, $p < 0,05$), lider olma ($r = -0,289$, $p < 0,05$) ve yılmazlık ($r = -0,289$, $p < 0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu,

Adil olmayan dünya inancı puan ortalaması ile girişimci olma ($r = -0,296$, $p < 0,05$) puan ortalaması arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu,

Kontrol odağı puan ortalaması ile güçlü olma ($r = -0,299$, $p < 0,05$) ve öngörü ($r = -0,331$, $p < 0,05$) puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

4.4. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı Puan Ortalamalarının Cinsiyet

Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 6

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması

Boyut	Kadın		Erkek		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
İç Kontrol İnancı	44,48	9,47	41,06	8,63	1,868	.063
Şansa İnanma	12,96	2,69	14,78	3,37	-2,862	.007*
Çabalamanın Anlamsızlığı	7,52	2,41	7,72	2,11	-0,425	.671
Kadercilik	12,48	2,75	12,56	3,13	-0,152	.879
Adil olmayan dünya inancı	9,71	2,89	10,94	4,25	-1,553	.129
Denetim Odağı (Toplam)	87,14	12,69	87,06	13,32	0,033	.234

* $p>0,05$

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “Denetim Odağı Ölçeği” puan ortalamaları cinsiyet değişkeni bakımından bağımsız gruplar t-testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

Kadın sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağına ilişkin puan ortalamalarının ($\bar{X}=87.14$), erkeklerinkinden ($\bar{X}=87.06$) daha yüksek olduğu ancak bu puanın anlamlı olmadığı ($p>0,05$) başka bir ifadeyle cinsiyete göre denetim odağının değişmediği,

Denetim odağı boyutlarından iç kontrol inancı boyutunda kadın sınıf öğretmeni adaylarının puan ortalamalarının ($\bar{X}= 44.8$) erkeklerinkinden ($\bar{X}= 41.6$) daha yüksek olduğu ancak cinsiyet değişkenine göre bu puanın anlamlı olmadığı ($p>0,05$),

Benzer şekilde, çabalamanın anlamsızlığı, kadercilik ve adil olmayan dünya inancı

boyutlarında da kadın ve erkek sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı ($p>0,05$),

Bununla birlikte şansa inanma boyutunda kadın sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamalarının ($\bar{X}= 12.96$) erkeklerinkinden ($\bar{X}=17.78$) cinsiyet değişkenine göre anlamlı derecede ($p<0,05$) daha düşük olduğu, başka bir ifadeyle denetim odağı ölçeğinde puanların yükselmesi dıştan denetimli olmayı işaret ettiğinden, şansa inanma boyutunda erkek sınıf öğretmeni adaylarının, kadın sınıf öğretmeni adaylarına göre daha dıştan denetimli olduğu görülmüştür.

4.5. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yılmazlık Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkeni

Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 7

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yılmazlık Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkeni

Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması

Boyut	Kadın		Erkek		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Güçlü olma	66,86	11,71	65,41	12,93	0,618	.537
Girişimci olma	34,59	6,14	33,56	8,37	0,796	.427
İyimser olma/ yaşama bağlı olma	20,77	3,79	18,44	4,90	2,957	.004*
İletişim/ ilişki kurma	16,39	2,92	15,28	3,04	1,921	.056
Öngörü	11,15	2,33	11,09	2,05	0,13	.896
Amaca ulaşma	16,03	3,09	15,19	3,83	1,158	.253
Lider olma	14,20	3,34	14,78	2,60	-1,07	.289
Araştırmacı olma	8,35	1,43	7,75	1,87	1,7	.097
Yılmazlık (Toplam)	188,34	28,02	181,50	33,74	1,196	.234

* $p>0,05$

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “Yılmazlık Ölçeği” puan ortalamaları cinsiyet değişkeni bakımından bağımsız gruplar t-testi ile karşılaştırılmıştır.

Analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

Kadın sınıf öğretmeni adaylarının yılmazlık puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =188.34), erkeklerinkinden ($\bar{X}$ =181.50) daha yüksek olduğu ancak bu puanın anlamlı olmadığı ($p>0,05$) başka bir ifadeyle cinsiyete göre yılmazlık düzeyinin değişmediği,

İyimser olma / yaşama bağlı olma alt boyutunda kadın sınıf öğretmeni adaylarının puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =20.77), erkeklerinkinden ($\bar{X}$ =18.44) cinsiyet değişkenine göre anlamlı derecede ($p<0,05$) daha yüksek olduğu,

Buna karşın, araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının yılmazlık ölçeği alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının cinsiyete göre karşılaştırılmasında, diğer yılmazlık alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($P>0,05$).

4.6. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyi Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 8

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyi

Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması

Boyut	1. Sınıf		4. Sınıf		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
İç kontrol inancı	45,14	9,19	42,53	9,46	1,826	.070
Şansa inanma	12,82	2,63	13,78	3,10	-2,162	.032*
Çabalamanın anlamsızlığı	7,42	2,53	7,69	2,18	-0,748	.456
Kadercilik	12,27	3,05	12,72	2,57	-1,034	.302
Adil olmayan dünya inancı	9,82	3,20	10,06	3,24	-0,476	.634
Denetim Odağı (Toplam)	87,48	13,23	86,78	12,36	0,360	.720

* $p>0,05$

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “Denetim Odağı Ölçeği” puan ortalamaları sınıf düzeyi değişkeni bakımından bağımsız gruplar t-testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağına ilişkin puan ortalamalarının ($\bar{X}=87.48$), 4. sınıfa devam edenlerinkinden ($\bar{X}=86.78$) daha yüksek olduğu ancak bu puanın anlamlı olmadığı ($p>0,05$), başka bir ifadeyle sınıf düzeyi değişkenine göre denetim odağı düzeyinin değişmediği,

Şansa inanma alt boyutunda 1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının puan ortalamalarının ($\bar{X}= 12.82$), 4. sınıfa devam edenlerinkinden ($\bar{X}=13.78$) sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı derecede ($p<0,05$) daha düşük olduğu, başka bir ifadeyle denetim odağı ölçeğinde puanların yükselmesi dıştan denetimli olmayı işaret ettiğinden, şansa inanma boyutunda 4. sınıfa devam eden öğretmen adaylarının, 1. sınıfa devam eden öğretmen adaylarına göre daha dıştan denetimli olduğu,

Buna karşın, araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ölçeği alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasında, diğer denetim odağı alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($P>0,05$).

4.7. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yılmazlık Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyi

Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 9

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yılmazlık Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyi Değişkeni Bakımından T-Testi İle Karşılaştırılması

1. Sınıf		4. Sınıf		t	p
$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		

Güçlü olma	65,39	11,77	67,78	12,03	-1,309	0,192
Girişimci olma	34,67	5,79	34,13	7,34	0,534	0,594
İyimser olma/ yaşama bağlı olma	20,86	3,60	19,80	4,52	1,690	0,093
İletişim/ ilişki kurma	16,18	3,00	16,19	2,95	-0,026	0,979
Öngörü	10,93	2,40	11,35	2,14	-1,214	0,226
Amaca ulaşma	15,81	3,02	15,93	3,47	-0,236	0,814
Lider olma	14,09	3,30	14,53	3,13	-0,882	0,379
Araştırmacı olma	8,02	1,56	8,45	1,48	-1,815	0,071
Yılmazlık (Toplam)	185,95	28,22	188,15	30,27	-0,490	0,625

*p>0,05

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “Yılmazlık Ölçeği” puan

ortalamları sınıf düzeyi değişkeni bakımından bağımsız gruplar t-testi ile karşılaştırılmıştır.

Analiz sonuçları Tablo 9’da verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının yılmazlık düzeyine ilişkin puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =185.95), 4. sınıfa devam edenlerinkinden ($\bar{X}$ =188.15) daha düşük olduğu ancak bu puanın anlamlı olmadığı ($p>0,05$), başka bir ifadeyle sınıf düzeyine göre yılmazlık düzeyinin değişmediği,

Benzer şekilde yılmazlık ölçeği alt boyutlarından olan güçlü olma, iletişim/ilişki kurma, öngörü, amaca ulaşma, lider olma, araştırmacı olma boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının da 1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının, 4. sınıfa devam edenlerinkinden daha düşük olduğu ancak sınıf düzeyi değişkenine göre bu puanların anlamlı olmadığı ($p>0,05$),

Sadece girişimci olma ve iyimser olma/yaşama bağlı olma alt boyutlarında 1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının yılmazlık puan ortalamalarının 4. sınıfa devam edenlerinkinden daha yüksek olduğu ancak sınıf düzeyi değişkenine göre bu puanların anlamlı olmadığı,

Kısaca araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri adaylarının yılmazlık ölçeği alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasında, yılmazlık alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($P>0,05$).

5. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda ulaşılan bulgulara yönelik tartışma ve önerilere yer verilecektir.

5.1. Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemi *“Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?”* şeklinde ifade edilmiştir.

Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık ölçeği puanlarına ilişkin yapılan Pearson Korelasyon testi sonuçlarına göre;

Sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı çok zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu durum sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamaları arttıkça yılmazlık puan ortalamalarının düştüğünü göstermektedir. Denetim odağı ölçeğinde puan ortalamasının artması dıştan denetimli olmayı, azalması ise içten denetimli olmayı işaret etmektedir. Dolayısıyla denetim odağı puan ortalamaları düştükçe yani içten denetimli olma düzeyleri arttıkça yılmazlık düzeylerinin arttığı da söylenebilir. Başka bir ifadeyle dıştan denetimli olma düzeyleri arttıkça yılmazlık düzeyleri azalmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde, dış denetimi yüksek bireyler; daha düşük beklenti düzeyine sahip ve farklı konularda yeterlilikleri düşük, depresif özellikleri artan, özsaygı ve kendini kabul düzeyi düşük, çaresizlikle ilgili öznel duyguları olan yalnız kişiler (Yeşilyaprak, 2006) olarak; yılmazlık düzeyleri düşük olan bireylerin özellikleri düşünüldüğünde de dıştan denetimli bireylerin, yılmazlık düzeylerinin düşük çıkması olağan bir sonuçtur.

Araştırmanın ikinci alt problemi “*1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*” şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan 1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık ölçeği puan ortalamalarına ilişkin yapılan Pearson Korelasyon testi sonuçlarına göre;

1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasında negatif yönlü, anlamlı, zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu da 1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamaları arttıkça yılmazlık puan ortalamalarının düştüğünü göstermektedir.

Bu sonuç, denetim odağındaki artışın yılmazlık durumunu olumlu yönde etkilediğini; henüz lisans eğitiminin ilk yıllarında olan öğretmen adaylarının bu sonucu göstermiş olmalarının gelecek öğretmen nesli için umut verici olduğu söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*4. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*” şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan 4. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık ölçeği puan ortalamalarına ilişkin yapılan Pearson Korelasyon testi sonuçlarına göre;

4. sınıfa devam eden öğretmen adaylarının denetim odağı düzeyleri ile yılmazlık düzeyleri arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu da 4. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamaları arttıkça yılmazlık puan ortalamalarının düştüğünü göstermektedir.

Elde edilen bu sonuç 1. sınıfa devam eden öğretmen adaylarından elde edilen sonucun aynısıdır. Lisans eğitimi boyunca bu olumlu etkinin devam etmesi durumunda, öğretmen adaylarının denetim kontrolü sağlayabilen ve yılmazlık düzeyleri yüksek bir şekilde mesleğe dahil olacağı ve bunun iş durumlarına yansımalarının pozitif yönde olacağı söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi *“Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine bağlı olarak denetim odağı puan ortalamalarında bir farklılaşma var mıdır?”* şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “Denetim Odağı Ölçeği” nden almış oldukları puan ortalamaları bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre;

Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine bağlı olarak denetim odağı puan ortalamalarında farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. 1960’lı yıllarda Rotter tarafında ortaya konan denetim kavramı psikolojide kişiliğin önemli bir bileşeni olarak ele alınmaktadır (Tümkaya, 2000). Cinsiyet kalıtsal bir özellik olmakla birlikte cinsiyet rolleri yaşantı yolu ile temelde gözlem yolu ile ve model alarak öğrenilmektedir. Bunun yanında kişiliğin de kalıtsal ve çevresel faktörlerin ışığında şekillendiği düşünülebilir.

Bununla birlikte şansa inanma boyutunda kadın sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı puan ortalamalarının erkeklerinkinden anlamlı derecede ($p<0,05$) daha düşük olduğu görülmüştür. Denetim Odağı Ölçeğinde puan ortalamalarının yükselmesi dıştan denetimli olmayı işaret ettiğinden, şansa inanma boyutunda erkek sınıf öğretmeni adaylarının kadın sınıf öğretmeni adaylarına göre daha dıştan denetimli olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonucun, erkeklerin yapısı gereği kadınlara göre daha umursamaz bir tavırda olmalarından ve daha özgür bir ortamda büyümelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Durna ve Şentürk (2012), üniversite öğrencilerinin denetim odaklarını tespit etmek ve denetim odağı düzeylerinin farklı demografik değişkenler üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada, üniversite öğrencilerinin denetim odakları ile cinsiyet faktörü arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Alan yazın tarandığında Demirkol (2006), Derin (2006) ve birçok çalışma sonucu da bu bulguyu destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra Tümkaya (2000), ilkökul öğretmenlerinin denetim odağı ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirdiği

çalışmasında kadın öğretmenlerin denetim odağı puan ortalamalarının erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna; Küçükkaragöz’de (1998) ilkokul öğretmenlerinin kontrol odağı düzeylerini ve öğretmenlerin öğrencilerinin kontrol odağı oluşumunu nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında benzer şekilde erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha içten denetimli olduğu sonucuna; Siddiquah (2019), farklı değişkenlerin ortaöğretim öğrencilerinin denetim odağı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında kız öğrencilerin daha dıştan denetimli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kadınların toplumdaki rolü gereği bu çalışmada cinsiyete göre denetim odağı düzeyinde farklılık olması beklenmiştir. Ancak bu durumun tersi bir durum ile karşılaşmıştır. Yapılan pek çok akademik çalışma verileri (Küçükkaragöz, 1998; Yanılmaz, 1999; Tümkaya, 2000) ve toplumdaki genel kabul kadınların davranışlarını dıştan denetimli olarak algıladıkları yönündedir. Bunun nedeni büyük olasılıkla kadınlara yüklenen toplumsal cinsiyet rolleridir. Bu doğrultuda kadından beklenen genel olarak çevresindeki kişileri memnun etmeye çalışması ve uyumlu olmasıdır. Erkekler ise çok küçük yaşlardan itibaren kendi kararlarını verebilir ve davranışlarının sonuçları için hesap vermezler. Bu nedenle denetim odaklarını içten algılamaları olağan bir sonuç kabul edilmektedir. Dolayısıyla çalışmanın sonucunda ve yapılan pek çok çalışmada cinsiyete göre denetim odağının farklılaşmaması tüm bu ifadelerle göre beklenenin dışında bir sonuç olmuştur. Bu durum ile ilgili olarak toplumsal cinsiyet rollerinin günümüzde değişmeye başlamış olmasından dolayı cinsiyete göre bir farklılık olmadığı düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin değişimi ise; “son yüzyılda yaşanan mükemmel hızdaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler ele alındığında, fiziksel özelliklerin ikinci plana atıldığı ve bunun tersine zihinsel özelliklerin ön plana çıkmaya başladığı” ile açıklanabilir (Kütükcü & Şentürk, 2018, s.251). Araştırmada

elde edilen bulgular doğrultusunda cinsiyete göre denetim odağı puan ortalamalarında bu sebepten dolayı farklılaşma olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmanın beşinci alt problemi “*Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine bağlı olarak yılmazlık puan ortalamalarında bir farklılaşma var mıdır?*” şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “Yılmazlık Ölçeği” nden almış oldukları puan ortalamaları bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre;

Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine bağlı olarak yılmazlık puan ortalamalarında farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı öğrenme ortamında bulunan sınıf öğretmeni adaylarının ortak özellikleri kadar bireysel farklılıklarının da olduğu bilinmektedir. Öğretmen adaylarının zorluklara karşı baş etme noktasında farklılaşmanın olması cinsiyet özellikleri (kızların erkeklere göre daha naif, kibar, alıngan olması) nedeniyle beklenir bir durumdur. Ancak bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda cinsiyete göre yılmazlık düzeylerinde farklılaşma olmadığı görülmüştür. Bunun nedeninin; derse giren öğretim üyelerinin öğretmen adaylarının bireysel farklılıklarını tanıdığı, bu özelliklerin öğrenme sürecine olan etkilerini bildikleri ve her öğretmen adayı için öğrenmenin etkili ve verimli olması konusunda özen gösterdikleri, psikolojik direnç konusunda da öğretmen adaylarına destek olduklarından kısaca alınan eğitimin nitelikli olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte iyimser olma / yaşama bağlı olma alt boyutunda kadın sınıf öğretmeni adaylarının yılmazlık puan ortalamalarının erkeklerinkinden anlamlı derecede ($p<0,05$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum kadın sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre daha iyimser bir anlayışa sahip olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın kadınların toplumdaki rolünün anaç ve acıma düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Irmak (2015) ise ortaokul ve lise matematik öğretmenleri ile gerçekleştirdiği çalışmasında cinsiyete göre iyimser olma/yaşama bağlı olma alt boyutunda farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Shikholeslami (2016), üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve alçak gönüllülük puan ortalamalarını cinsiyet, okuduğu bölüm, yaş, anne babanın eğitimi, aile geliri ve fakülte değişkenlerine göre incelemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin yılmazlık puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı yani kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Irmak (2015), matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerini okul türü, cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem ve okulun bulunduğu yerleşim yeri gibi çeşitli değişkenler açısından incelediği çalışmada, yılmazlığın tüm alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Cinsiyet değişkeni açısından yılmazlık düzeyini inceleyen pek çok araştırma sonucu (Harrisson, Loïselle, Duquette ve Semenic, 2002; Özcan, 2005; Kırımoğlu ve diğerleri, 2010; Gürkan, 2014) bu araştırmanın bulgusunu desteklerken bir kısmında da farklı sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Örneğin, Önder ve Gülay (2008) gerçekleştirdikleri çalışmalarında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yılmaz oldukları; Bahadır (2009) erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yılmaz oldukları, Erdem (2017), kız çocukların erkek çocuklara göre daha yılmaz oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın altıncı alt problemi ***“Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerine bağlı olarak denetim odağı puan ortalamalarında bir farklılaşma var mıdır?”*** şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “Denetim Odağı Ölçeğinden almış oldukları puan ortalamaları bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre;

Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeyine bağlı olarak denetim odağı puan ortalamalarında farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bununla birlikte şansa inanma boyutunda denetim odağı puan ortalamasının 1. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarının 4. sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarından anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmüştür. Şansa inanma boyutunda 4. sınıfa devam

eden sınıf öğretmeni adaylarının 1.sınıfa devam eden sınıf öğretmeni adaylarına göre daha dıştan denetimli olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen bu sonucun, bir sınav sisteminden aldıkları puanlarla üniversitelere yerleştirilen 1. sınıf öğretmen adaylarının yüksek beklentiler ile lisans öğrenimine başlamaları ve teorik bilginin meslek sahibi olabilmek için yeterli olduğuna inanmaları; lisans eğitimleri boyunca sadece teorik bilgilerin yeterli olmadığı, KPSS gibi bir atama sistemi gerçeğinin olduğunu, bu sistemde teorik bilgi kadar şans faktörünün de etkili olduğunu fark etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Saracaloğlu ve Yılmaz (2011), sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve denetim odakları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında birinci sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerinin denetim odağı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı; benzer şekilde Şahin ve Küçüksüleymanoğlu (2015), farklı branşlarda eğitim gören öğretmen adaylarının öz yönetimli öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin, biliş ötesi farkındalıklarının ve denetim odaklarının incelenmesi, arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bazı değişkenlere göre karşılaştırmak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, öğretmen adaylarının farklı sınıf düzeylerine göre iç-dış kontrol odağı puan ortalamaları arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Alan yazındaki bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar yapılan bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırmanın yedinci alt problemi **“Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerine bağlı olarak yılmazlık puan ortalamalarında bir farklılaşma var mıdır?”** şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “Yılmazlık Ölçeği” nden almış oldukları puan ortalamaları bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre;

Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeyine bağlı olarak yılmazlık puan ortalamalarında farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmeni adaylarının eğitimlerinin ilk yılında yılmazlık puan ortalamalarının 185,95 olduğu, son yılında ise 188.95 olduğu görülmüştür. Her sınıf seviyesinin kendine göre bir zorluğunun olduğu düşünüldüğünde, öğretmen adaylarının son sınıfa geldiklerinde atanma faktörünün de işin içine girmesi ile birlikte yoğun bir şekilde sınav stresini yaşayan öğretmen adaylarının yılmazlık düzeylerinde bir düşüş yaşanması beklenir bir durumdur. Ancak araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmen adaylarının son sınıfta yılmazlık düzeylerinde artış olduğu görülmüştür. Bu da öğretmen yetiştirme programında alınan eğitimlerin etkililiğinden dolayı öğretmen adaylarının bu zorlukların üstesinden gelme noktasında sınıf seviyesine göre yılmazlık puan ortalamalarında artış yaşadıkları düşünülebilir.

5.2.Öneriler

1. Gerçekleştirilen bu çalışma, sadece Bursa ilinde yer alan Uludağ Üniversitesi'nde yapılması ve sadece eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği 1 ve 4. sınıfa devam eden öğretmen adaylarıyla yapılması gibi sınırlılıklar taşımaktadır. Bu kapsamda sınıf öğretmenliği okuyan tüm öğrencilerle veya eğitim fakültesinde okuyan tüm öğrencilerle çalışılarak öğretmen adaylarının denetim odağı ve yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişki araştırılabilir. Yine farklı üniversitelerde ve bölümlerde eğitim alan öğretmen adayları, öğretmenler, eğitim yöneticileri, eğitim fakültelerinde çalışan öğretim elemanları arasında da bu tür karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir. Bu doğrultuda, araştırma değişkenlerinin daha geniş bir örneklem ile uygulanmasının daha genellenebilir sonuçlar vereceği öngörülmektedir. Benzer konuda çalışacak diğer araştırmacılar daha farklı demografik veriler ile bu çalışmada yer alan değişkenlerin ilişkisini inceleyebilir.

2. Bu çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının denetim odağı ve yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmış, yılmazlığı etkileyen faktörlerden risk faktörleri ve koruyucu faktörlere ilişkin bir araştırma yapılmamıştır. Bundan sonra yapılacak olan

çalışmalarda öğretmen adayları için risk faktörlerinin ve koruyucu faktörlerin neler olduğuna ilişkin çalışmaların yapılması alan yazına daha çok katkı getirebilir.

3. İçten denetimli birey, kendi iradesiyle düşünür, kendi kararlarını verir, kararlarını uygular ve davranışına bağlı olarak meydana gelen sonuçların sorumluluğunu alır. Yılmaz birey yaşadığı güçlükler karşısında çabuk pes etmez. Öğrencisi için rol model oluşturan öğretmenin, lisans eğitimi boyunca içten denetimli ve yılmaz bireylerin yetiştirilmesinde bu özellikleri taşımasının önemi üzerinde öğretim üyeleri tarafından durulabilir ve bu nedenle; üniversitelerin eğitim fakültelerinde formasyon dersleri yanında öğretmenlerin bu yönlerini geliştirecek derslere de yoğunlaşılabilir.

4. Denetim odağı ve yılmazlık düzeyini daha iyi düzeye getirecek programlar geliştirilip, rehberlik servisleri aracılığı ile okullarda, öğretmen ve öğrencilere programların tanıtımı yapıp, programlar uygulanabilir.

Kaynakça

- Akbağ, M., Sayiner, B., & Sözen, D. (2005). Üniversite öğrencilerinde stres düzeyi, denetim odağı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki üzerine bir inceleme. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(21), 59-74.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-108.
- Alnaggar, A. A. (2011). The role of emotional intelligence and locus of control on burnout among special education teachers in Egypt. *The Journal of Human Cognition Research*, 1(1), 47-58.
- Altuntaş, S., & Genç, H. (2018). Mutluluğun yordayıcısı olarak psikolojik sağlık: Öğretmen örnekleminin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2018046021.
- Arnup, J., & Bowles, T. (2016). Should i stay or should i go? Resilience as a protective factor for teachers' intention to leave the teaching profession. *Australian Journal of Education*, 60(3), 229-244.
- Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Basım, H. N. & Şeşen, H. (2006). Kontrol odağının çalışanların nezaket ve yardım etme davranışlarına etkisi: kamu sektöründe bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 159-168.
- Başal, H. A., Derman, M. T., & Peymi, P. (2010). Sokakta çalıştırılan çocukların benlik saygısı, denetim odağı ve umutsuzluk düzeyleri. *E-Journal of New World Sciences Academy (NWSA)*, 5 (1), 89-106.
- Başol, G., & Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol

- odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 732-757.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(10), 198-210.
- Begun, A. L. (1993). Human behavior and the social environment: The vulnerability, risk, and resilience model. *Journal of Social Work Education*, 29 (1), 26-35.
- Bernardi, R. A. (2001). A theoretical model for the relationship among: stress, locus of control, and longevity. In *Business Forum* 26(3-4), 27-34, California State University, Los Angeles.
- Bitsadze, M., & Japaridze, M. (2016). Locus of control in Georgian teachers and its relation to teacher burnout. *Problems of Management in the 21st Century*, 11(1), 8-15.
- Bloom, A. (2013). Doping with life's little wobbles. TES: Times Educational Supplement, 14-15. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=86277278&lang=tr&site=ehost-live>.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (19. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri (18. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Caffo, E. & Belaise, C. (2003). Psychological aspects of traumatic injury in children and adolescents. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 12, 493-535.
- Canbay, S. (2007). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin iş doyumu ve denetim odağı ilişkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its role in the stress-burnout relationship among prospective Chinese teachers in Hong Kong. *Teaching and Teacher Education*, 19(4), 381-395.

- Cüceloğlu, D. (1993). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çalışkan, Ö. (2011). *Investigation of the relationship between teachers' readiness for organizational change and resilience*. (Unpublished master's thesis). Orta Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dağ, İ. (2002). Kontrol odağı ölçeği (KOÖ): Ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 77 – 90.
- Day, C., & Gu, Q. (2009). Veteran teachers: Commitment, resilience and quality retention. *Teachers and Teaching*, 15(4), 441-457. <https://doi.org/10.1080/13540600903057211>
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda anlam ve yılmazlık*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirbolat, A. (2011). Sınıf ortamı ve grup etkileşimi. L. Küçükahmet, (Ed.), *Sınıf yönetimi*. Ankara:Pegem.
- Demirkol, İ. (2006). *Avukatlarda iş doyumu, tükenmişlik ve denetim odağının bazı demografik değişkenler bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Derin, R. (2006). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki (İzmir ili örnekleme)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Deryakulu, D. (2002). Denetim odağı ve epistemolojik inançların öğretim materyalini kavramayı denetleme türü ve düzeyi ile ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 55-61.
- Doğan, M. S. (2005). Öğretmen öğrenci ilişkileri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 22-33.

- Dönmez, A. (1984). Belirli toplumsal durumların algılanmasında denetim odağının etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17/(1-2), 146-148.
- Dönmez, A. (1986). Denetim odağı: Temel araştırma alanları. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 18/(1-2), 259-280.
- Durna, U., & Şentürk, F. K. (2012). Üniversite öğrencilerinin denetim odaklarını çeşitli değişkenler yardımıyla tespit etmeye yönelik bir çalışma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(15), 37-48.
- Ebersöhn, L. (2014). Teacher resilience: Theorizing resilience and poverty. *Teachers and Teaching*, 20(5), 568-594.
- Eminağaoğlu, N. (2006). *Güç koşullarda yaşayan sokak çocuklarında dayanıklılık (sağlamlık)*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Erdem, E. (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-5 yaşındaki çocukların yılmazlık özellikleri ve yılmazlığı destekleyici faktörlerin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Eroğlu, A. (2014). Çok değişkenli istatistik tekniklerin varsayımları. S. Kalaycı, (Ed.), *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (207-230). (6.Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Ewen, R. B. (2003). *An introduction to theories of personality*. (6. Baskı). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Gardner, D. C. & Warren, S. A. (1978). *Careers and disabilities: A career education approach*. Connecticut: Greylock Publishers.
- Genç, E. (2000). *Öğretmenlerde denetim odağının problem çözmeye yönelik yaratıcılıklarıyla ilgisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerinde bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
- Göksoy, S. & Argon, T. (2014). Okullarda öğretmenleri engelleyici ve destekleyici stres kaynakları. *Journal of Teacher Education and Educators*, 3(2), 245-271.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürkan, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve iyilik halinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *NWSA-Education Sciences*, 9(1), 18-35.
- Harrisson, M., Loiselle, C. G., Duquette, A., & Semenic, S. E. (2002). Hardiness, work support and psychological distress among nursing assistants and registered nurses in quebec. *Journal of Advanced Nursing*, 38(6), 584-591.
- Hoşoğlu, R., Fırınıcı Kodaz, A., Yılmaz Bingöl, T. & Vural Batık, M. (2018). Öğretmen adaylarında psikolojik sağlamlık. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 217-239.
- Irmak, M. (2015). *Matematik Öğretmenlerinin Yılmazlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bayburt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bayburt.
- Izgar, H., & Irmak, M. (2015). Matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeyleri üzerine bir inceleme. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 446-459.
- İhtiyaroğlu, N., & Demir, E. (2015). Farklı denetim odağına sahip öğretmenlerin etkililik düzeylerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 45-55.
- Jew, C. L., Green, K. E. & Kroger, J. (1999). Development and validation of a measure of

resiliency. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 32(2), 75-89.

<https://doi.org/10.1080/07481756.1999.12068973>

Karabulut, N. & Balcı, A. (2017). Okul yöneticilerinin yılmazlık düzeyi ve denetim odağı ile ilişkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 196-214.

Kararımk, Ö. (2007). *Deprem yaşamış bireylerde psikolojik sağlamlığa etki eden kişisel faktörlerin incelenmesi: Bir model test etme çalışması*. (Yayınlanmamış doktora tezi).

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri (27. baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Keleş, O. B. (2000). *Eğitim yöneticilerinde sorun çözme ve denetim odağı ilişkisi*.

(Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kırımoğlu, H., Yıldırım, Y. & Temiz, A. (2010). İlk ve ortaöğretim okullarında görev

yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi

(Hatay ili örneği), *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 88-97.

Küçükkaragöz, H. (1998). *İlkokul öğretmenlerinde kontrol odağı ve öğrencilerinin kontrol*

odağının oluşumuna etkileri. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Küçükkaragöz, H., Akay, Y., & Canbulat, T. (2013). Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeğinin

Öğretmen Adaylarında Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*,

(35),1-12.

Kütükcü, A., & Şentürk, F. K. (2018). Cinsiyet rolü ve denetim odağının kadınların kariyer

geleceği algısına etkisi. *Kadem (4)2*, 229-259.

Kyriacou, C., & Sutcliffe, J. (1979). A note on teacher stress and locus of control. *Journal of*

occupational Psychology, 52(3), 227-228. [https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.2044-8325.1979.tb00456.x)

[10.1111/j.2044-8325.1979.tb00456.x](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.2044-8325.1979.tb00456.x)

- Lefcourt, H.M. (1982). *Locus of control*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Leung, T. W., Siu, O. L., & Spector, P. E. (2000). Faculty stressors, job satisfaction, and psychological distress among university teachers in Hong Kong: The role of locus of control. *International journal of stress management*, 7(2), 121-138.
- Livaneli, Z. (2012). *Mutluluk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Linquanti, R. (1992). *Using community-wide collaboration to foster resiliency in kids: A conceptual framework*. San Francisco: Western Regional Center for Drug-Free Schools and Communities, Far West Laboratory for Educational Research and Development. <https://eric.ed.gov/?id=ED353666>
- Masten, A. S. (2001). Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238.
- Onat, G. (2010). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Onur, M. (2003). *Üniversite öğrencilerinin yabancı dil başarısının yabancı dil öğrenmeye ilişkin tutum, özsaygı ve denetim odağı açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Onur Sezer, G. & Sadioğlu, Ö. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının kişiler arası öz-yeterlik inançları ile kendini toparlama gücünün farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (15), 203-219.
- Öğülmüş, S. (2001), ‘‘Bir Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık’’, *1.Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları, 29-30 Mart 2001 Bildirileri*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Önder, A., & Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının

- çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 192-197.
- Ören, N. (1991). Denetim odağı ve kendini kabul arasındaki ilişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 20-28.
- Özcan, B. (2005). *Anne-Babaları Boşanmış ve Anne-Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkalp, E. & Kirel, Ç. (2010). *Örgütsel davranış*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Phares, E. J. (1976). *Locus of control in personality (Vol. 174)*. Morristown, NJ: General Learning Press. <https://pdfs.semanticscholar.org/7219/b2d3bbece0beeb2fd399fa80c8513beb6383.pdf>
- Polat, D. D. (2018). *Öğretmenlerin Yılmazlık Düzeyleri İle İş Doyumu, Mesleki Tükenmişlik, Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Ve Örgüt İklimi Algıları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Richards, K. A., Levesque-Bristol, C., Templin, T. J., & Graber, K. C. (2016). The impact of resilience on role stressors and burnout in elementary and secondary teachers. *Social Psychology of Education: An International Journal*, 19(3), 511–536.
- Rotter, J.B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological monographs: General and applied*, 80(1),1-28.
- Rotter, .B. (1982). *The development and applications of social learning theory: Selected papers*. Englewood Cliffs, Prentice Hall, N.J.
- Rotter, J.B. (1990). Internal versus external control of reinforcement. *American Psychologist*. 45(4), 489 – 493.

- Sadziak, A., Wilinski, W. & Wieczorek, M. (2018). Resiliency in mainstream school teachers vs. special school teachers. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*, 10(2), 81-91.
- Saracaloğlu, A. S., & Yılmaz, S. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile denetim odaklarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 468-477.
- Shikholeslami, P. (2016). *Üniversite öğrencilerinde yılmazlık ve alçak gönüllülük düzeylerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Siddiquah, A. (2019.). Effect of gender, age, grade level, subjects, and family income on the locus of control of secondary school students. *Sage Open*, 9(1), 1-6.
- Sipahioğlu, Ö.(2008). *Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlılıklarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Smidt, W., Kammermeyer, G., Roux, S., Theisen, C., & Weber, C. (2018). Career success of preschool teachers in Germany—the significance of the Big Five personality traits, locus of control, and occupational self-efficacy. *Early Child Development and Care*, 188(10), 1340-1353.
- Smith, C. A., & Mihans, R. J. (2009). Raising issues of student locus of control: Beginning a longitudinal study. *Research in Education*, 81(1), 63-65.
- Solmuş, T. (2004). İş yaşamı, denetim odağı ve beş faktörlük kişilik modeli. *Türk Psikoloji Bülteni*, 10(34-35), 196-205.
- Soulen, R. R., & Wine, L. D. (2018). Building Resilience in New and Beginning Teachers: Contributions of School Librarians. *School Libraries Worldwide*, 24(2), 80–91.
<https://doi.org/10.14265.24.2.006>
- Strauser, D. R., Ketz, K., & Keim, J. (2002). The relationship between self-efficacy, locus of

- control and work personality. *Journal of Rehabilitation*, 68(1) 20-26.
- Strickland, B.R. (1989). Internal- external control expectancies: From contingency to creativity. *American Psychologist*, 44(1), 1 –12.
- Sürgen, S. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin denetim odağı eğilimleri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Şahin, E. & Küçüksüleymanoğlu, R. (2015). Öğretmen adaylarının özyönetimli öğrenmeye hazırbulunuşlukları, biliş ötesi farkındalıkları ve denetim odakları arasındaki ilişkiler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 317-334.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve veri analizi*. (4. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Terzi, Ş. (2006). Kendini Toparlama Gücü Ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 77-86.
- Tosun, N., Geçer, A., & Kaşıkçı, D. N. (2016). Öğretmen adaylarının internet etiği algıları ve kontrol odağı algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 82-103.
- Tümkaya, S. (2000). İlkokul öğretmenlerindeki denetim odağı ve tükenmişlikle ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8)8. 61-68.
- Uslu, M. (1999). *Resmi eğitim kurumlarında çalışan psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarının iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin danışmanların denetim odağı ve bazı değişkenlere göre karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ünvar, A. (2012). *Gerçeklik kuramına dayalı psiko-eğitim programının lise öğrencilerinin*

denetim odağı ve yılmazlık düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Walsh, F. (2015). *Strengthening family resilience*. New York: Guilford Publications.

https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=RY1_CgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Strengthening+family+resilience.&ots=ZkzuzXKuI3&sig=PSEcoRgltcX1IK5keiRrP0GdcnE&redir_esc=y#v=onepage&q=Strengthening%20family%20resilience.&f=false

Werner, E. E., Bierman, J. M., & French, F. E. (1971). *The children of Kauai: A longitudinal study from the prenatal period to age ten*. University of Hawaii Press.

<https://proxy.uludag.deep-knowledge.net/MuseSessionID=0211hry07/MuseProtocol=https/MuseHost=www.jstor.org/MusePath/stable/pdf/20704890.pdf?refreqid=excelsior%3Afba6a0e1cc4a3234fba27489d28d4aab> ‘dan alınmıştır.

Werner Wilson, R. J., Zimmerman, T. S., & Whalen, D. (2000). Resilient response to battering. *Contemporary Family Therapy*, 22(2), 161-188.

Yalım, D. (2007). *Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin uyumu: Psikolojik sağlamlık, başa çıkma, iyimserlik ve cinsiyetin rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yanılmaz, B. (1999). *Öğretmen adaylarında denetim odağının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.

Yeşilyaprak, B. (1988). *Lise öğrencilerinin içsel ya da dışsal denetimli oluşlarını etkileyen etmenler* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Yeşilyaprak, B. (1990). Denetim odağının belirleyicileri ve değişime ilişkin araştırmalar: Bir eleştirel değerlendirme. *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 41-52.

Yeşilyaprak, B. (2017). Denetim odağı. Y. Kuzgun & D. Deryakulu (Editörler), *Eğitimde bireysel farklılıklar* (ss. 233-252). Ankara:Nobel Yayıncılık.

Ekler

Ek 1 Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışma, Uludağ Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Asude BİLGİN ve öğretmen Ayçin EMEKSEVER tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, katılımcıların denetim odakları ile yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Ankette, sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecek ve elde edilecek bilgiler yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacaktır. Sabır ve sebat göstererek cevaplandıracağız sorular ve bilime yapacağınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Bu bölümde öğretmen adaylarının kişisel bilgilerine yer verilmiştir. Lütfen aşağıdaki bilgilerden size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1) Cinsiyetiniz

( ) Erkek ( ) Kadın

2) Yaşınız

.....

3) Medeni Durumunuz

( ) Evli ( ) Bekar

4) Sınıfınız

1 ( ) 4 ( )

Ek 2 Denetim Odağı Ölçeği

Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ)

AÇIKLAMA: Aşağıda bazı konulardaki düşüncelerinizle ilgili sorular sorulmuştur. Lütfen her bir ifadeyi okuyarak bunların size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz. Uygun olan ifadenin altındaki kutuya (X) işareti koyunuz. Lütfen tüm ifadeleri cevaplayınız.

		Hiç uygun değil	Pek uygun değil	Uygun	Oldukça uygun	Tamamen uygun
1	İnsanın yaşamındaki mutsuzlukların çoğu, biraz da şanssızlığına bağlıdır.					
2	İnsan ne yaparsa yapsın üşütüp hasta olmanın önüne geçemez.					
3	Bir şeyin olacağı varsa eninde sonunda mutlaka olur.					
4	İnsan ne kadar çabalarsa çabalasın, ne yazıkki değeri genellikle anlaşılmaz.					
5	İnsanlar savaşları önlemek için ne kadar çaba gösterirlerse gösterebilirler, savaşlar daima olacaktır.					
10	Bir insanın halen ciddi bir hastalığa yakalanmamış olması sadece bir şans meselesidir.					
11	Dört yapraklı yonca bulmak insana					

	şans getirir.					
12	İnsanın burcu hangi hastalıklara daha yatkın olacağını belirler.					
13	Bir sonucu elde etmede insanın neleri bildiği değil, kimleri tanıdığı önemlidir.					
14	İnsanın bir günü iyi başladıysa iyi; kötü başladıysa da kötü gider.					
15	Başarılı olmak çok çalışmaya bağlıdır; şansın bunda payı ya hiç yoktur ya da çok azdır.					
45	İnsan kendi kilosunu, yiyeceklerini ayarlayarak kontrolü altında tutabilir.					
46	İnsanın yaşamının alacağı yönü, çevresindeki güç sahibi kişiler belirler.					
47	Büyük ideallere ancak çalışıp çabalayarak ulaşılabilir.					

Ek 3 Denetim Odağı Ölçeği Uygulama İzni

Kontrol Odağı Ölçeği

Gelen Kutusu x

Aycin Emeksever <aaycin93@gmail.com>

5 Ağu 2018 Paz 18:32

Alıcı: ihsandag

Merhaba hocam, Uludağ Üniversitesi sınıf eğitimi yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmamda geliştirmiş olduğunuz 'Kontrol Odağı Ölçeği'ni kullanmak istiyorum. Bu konuda sizin iznimize ihtiyac duymaktayım. Tez konum " Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi "

Danışmanım: Prof. Dr. Asude Bilgin

Yardımanız için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla.

ihsandag@hacettepe.edu.tr

6 Ağu 2018 Pzt 17:47

Alıcı: ben

Sayın Emeksever

Çalışmanızda uyarladığım Kontrol Odağı Ölçeğini kullanabilirsiniz. Ölçek makalesindeki tabloda ölçek maddeleri mevcuttur. Başarılar dilerim.

Prof.Dr. İhsan Dağ

Ek 4 Yılmazlık Ölçeği

ACIKLAMA Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyarak her maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ifadeleri dikkate alarak yanındaki boşluklardan bir tanesine çarpı (X) işareti koyunuz. Örneğin ifadelerden bir tanesi size hiç uygun değilse “**hiç tanımlamıyor**”, size oldukça uygunsa “**çok iyi tanımlıyor**” seçeneklerini işaretleyiniz. **Lütfen bütün ifadeleri cevaplayınız**

Yrd. Doç. Dr. Uğur Gürgân

YILMAZLIK ÖLÇEĞİ		Tanımlama düzeyi				
		Hiç tanımlamıyor	Biraz tanımlıyor	Orta düzeyde tanımlıyor	İyi tanımlıyor	Çok iyi tanımlıyor
1	Genel olarak olaylara kötümser bakarım	( )	( )	( )	( )	( )
2	Güçlükler karşısında yılmadan, sabırla mücadele ederim	( )	( )	( )	( )	( )
3	Kimsenin fark edemediği yaratıcı çözüm yollarını görebilirim	( )	( )	( )	( )	( )
4	Atılgan bir kişi değilim	( )	( )	( )	( )	( )
5	İyi liderlik yapamam	( )	( )	( )	( )	( )

10	Kendi yaşamım üstünde kontrol sahibi değilim	( )	( )	( )	( )	( )
11	Parlak bir geleceğe sahip olma duygusu ve umudu içindeyim	( )	( )	( )	( )	( )
12	Çevremdekiler üzerinde olumlu izlenimler bırakarak onların güvenini kazanırım	( )	( )	( )	( )	( )
13	Meraklıyım, sorular sorar, bilmediğim şeyleri öğrenmek için araştırırım	( )	( )	( )	( )	( )
14	Kendimi yaşama pek bağlı hissetmiyorum	( )	( )	( )	( )	( )
18	Başkalarının üstesinden gelemeyeceği olumsuz yaşam koşulları ile baş etmeyi bilirim	( )	( )	( )	( )	( )
19	Kendime her zaman güvenirim	( )	( )	( )	( )	( )
20	Sorumluluklar üstlenmek bana zor geliyor	( )	( )	( )	( )	( )
21	En zor şartlarda bile kendi kendimi iyileştirme yetisine sahibim	( )	( )	( )	( )	( )
22	Hedeflerime ulaşmak için kendimi güdüleyebilirim	( )	( )	( )	( )	( )
23	İnanmış olduğum şeyler için sonuna kadar mücadele ederim	( )	( )	( )	( )	( )

Ek 5 Yılmazlık Ölçeği Uygulama İzni

Ölçek Uygulama İzni Gelen Kutusu x x 🖨

 Ayçin Emeksever <aaycin93@gmail.com> 24 Nis 2018 Sal 15:53 ☆ ↶

Alıcı: ugurgan ▾

Merhaba hocam, Uludağ Üniversitesi sınıf eğitimi yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmamda geliştirmiş olduğunuz Yılmazlık Ölçeğini kullanmak istiyorum. Bu konuda sizin iznimize ihtiyaç duymaktayım. Tez konum "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı ile Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi "

Danışmanım: Prof. Dr. Asude Bilgin

Yardımanız için şimdiden teşekkür ederim. Saygılarımla

---

 uğur gürgan <ugurgan@hotmail.com> 24 Nis 2018 Sal 16:16 ★ ↶

Alıcı: ben ▾

Ayçin Merhaba

Yılmazlık Ölçeğime gösterdiğiniz ilgiden dolayı teşekkür ederim.

Yılmazlık Ölçeğimi yüksek lisans tezinde kullanmana izin veriyorum.

Asude hocama selamlar

Kolay gelsin

Doç. Dr. Uğur GÜRGAN

Ek 6 Araştırma İzni

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
 (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
01 Mart 2019

OTURUM SAYISI
2019-02

KARAR NO 3 : Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ayçin EMEKSEVER'in "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı İle Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ayçin EMEKSEVER'in "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Denetim Odağı İle Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Mehmet KUŞUR
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Abanüslim AKDEMİR
Üye

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
Üye

Prof. Dr. Kemal SEZEN
Üye

Prof. Dr. Abdurrahman KURT
Üye

Prof. Dr. Gülay GÖĞÜŞ
Üye

Prof. Dr. Alev SİNAR UĞURLU
Üye

Öz Geçmiş

Doğum Yeri ve Yılı : Bursa - 1993

Öğr. Gördüğü Kurumlar:	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	2007	2011	BTSO Hüseyin Sungur Lisesi, Bursa
Lisans	2011	2015	Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü
	2015	.....	Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans	2015	2020	Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Bölümü

Bildiği Yabancı

Diller ve Düzeyi : İngilizce- Orta

Çalıştığı Kurumlar : Başlama ve Ayrılma Tarihleri

Tarihleri

Tarihleri	Kurum Adı
1. 2016-2018	Özel Nilüfer Yönder Okulları
2. 2018-	Özel Ertuğrul Okulları

Yurt Dışı Görevleri :

Kullandığı Burslar :

Aldığı Ödüller :

Üye Olduğu Bilimsel ve

Mesleki Topluluklar :

Editör veya Yayın Kurulu

Üyeliği :**Yurt İçi ve Yurt Dışında****Katıldığı Projeler :****Katıldığı Yurt İçi ve Yurt****Dışı Bilimsel Toplantılar :**

- Emeksever, A. (2016). “İlkokul Öğrencilerinin Kitap Kavramına İlişkin Metaforik Algıları Ve İlgi Duydukları Kitap Türlerinin Belirlenmesi” (Sözlü Bildiri), Lefke Avrupa Üniversitesi 16.Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (USOS-2017), Kıbrıs.
- Kozan, D. , Emeksever, A., Onur Sezer, G. (2018). “Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni Açısından Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar” (Sözlü Bildiri) 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu (USOS - 2018), Ankara.
- Emeksever, A. (2018).“İlkokul Öğrencilerinin Oyun Kavramına İlişkin Metaforik Algıları” (Sözlü Bildiri) 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu (USOS - 2018), Ankara.
- Dere, İ. ve Emeksever, A. (2018). “Hayat Bilgisi Derslerinde Sözlü Tarihle Kültürel Mirasın Öğretimi” (Sözlü Bildiri), İstanbul Üniversitesi V. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu (ISHE - 2018), İstanbul.
- Emeksever, A. ve Kozan D. (2019). “İlkokul 3 ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Ödev Kavramına İlişkin Metaforik Algıları” (Sözlü Bildiri), 2. Uluslar arası Temel Eğitim Kongresi (UTEK-2019), Muğla.

Yayımlanan Çalışmalar :

- Selanik Ay, T., ve Emeksever, A. (2016). İlkokul Öğrencilerinin Hikâyelerine Dayalı Olarak Mesleklere İlişkin Algılarının İncelenmesi, *Journal of International Social Research*, 9(44), s.968-983.

Dere, İ. ve Emeksever, A. (2018). Hayat Bilgisi Derslerinde Sözlü Tarihle Kültürel

Mirasın Öğretimi. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 2(4), s.40-47.

Kozan, D. , Emeksever, A., Onur Sezer, G. (2018). Öğrenme Ortamlarının Fiziksel

Düzeni Açısından Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar. *Abant İzzet Baysal*

Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19, 1177-1189.

Emeksever, A. ve Kozan D. (2019). “İlkokul 3 ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Ödev

Kavramına İlişkin Metaforik Algıları” (Tam Metin), 2. Uluslar arası Temel Eğitim

Kongresi (UTEK-2019), Muğla.

Diğer Profesyonel :

Etkinlikler

02/01/2020

Ayçin Emeksever